Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului (CReDO)

Proiect pentru discuţii (20.03.2012)

Analiza independenţei instituţionale a unor autorităţi şi instituţii publice responsabile de implementarea politicilor din domeniul dreptului

Procuratura Generală, Serviciul Informații și Securitate (SIS), Centrul Național Anticorupție (CNA), Centrul pentru Drepturile Omului (CpDOM), Comisia Națională de Integritate (CNI), Inspectoratul General al Poliției (IGP), Poliţia de frontieră

Introducerea 2
Sumarul recomandărilor 3
1. Conducerea şi numirea 5
1.1 Analiza situaţiei naţionale 5
1.2 Standardele internaţionale 13
1.3 Situația națională vs. cele mai bune practici internaționale 17
1.4 Concluzii şi recomandări generice 19
2. Autonomia şi independenţa 21
2.1 Analiza situaţiei naţionale 21
2.2 Standardele internaţionale 33
2.3 Situația națională vs. cele mai bune practici internaționale 38
2.4 Concluzii şi recomandări generice 40
3. Responsabilizarea și transparența 42
3.1 Analiza situaţiei naţionale 42
3.2 Standardele internaţionale 47
3.3 Situația națională vs. cele mai bune practici internaționale 52
3.4 Concluzii şi recomandări generice 54

Date de contact tel: (373 22) 212 816, 212 819; credo@credo.md, ostaf@credo.md

Introducerea

Acest studiu comparativ are ca scop identificarea celor mai bune practici (CMBP) internaţionale care vizează edificarea unor instituţii responsabile de implementarea politicilor din domeniul dreptului autonome şi independente de mediul politic, şi estimarea gradului în care legislaţia Republicii Moldova corespunde acestor practici.

Studiul vizează 5 instituţii din Republica Moldova: **Procuratura Generală, Serviciul Informaţii şi Securitate, Centrul Naţional Anticorupţie, Centrul pentru Drepturile Omului şi Comisia Naţională de Integritate**.

La prima etapă au fost identificate **74 prevederi legislative şi criterii obiective** care reprezintă bune şi cele mai bune practici în domeniul autonomiei şi independenţei instituţionale, relevante pentru organele poliţiei şi procuraturii, serviciile de securitate, agenţiile anticorupţie şi instituţia ombudsmanului. În calitate de sursă au servit culegerile de cele mai bune practici ale organizaţiilor internaţionale – **ONU, Consiliul Europei, OSCE, OCDE, FMI,** precum şi ONG-urilor şi centrelor academice cu renume în domeniu.

Prevederile sunt clasificate în 13 categorii, care în urma lor se încadrează în 3 domenii principale: **1) Depolitizarea conducerii instituţiei, 2) Autonomia şi independenţa funcţională şi operaţională, 3) Transparenţa şi responsabilizarea.**

La cea de-a doua etapă, a fost evaluat gradul în care legislaţia Republicii Moldova, în special, legile de constituire a instituţiilor vizate, şi activitatea lor corespunde acestor practici. Pentru fiecare din cele 74 CMBP, instituţia a fost acordată 1 punct dacă prevederea relevantă se conţine în legislaţia RM (sau este satisfăcut criteriul obiectiv), 0 puncte dacă prevederea lipseşte (sau criteriul nu este satisfăcut) şi 0.5 puncte dacă prevederea este inclusă parţial sau nu este complet funcţională (cu o explicaţie suplimentară).

Fiecare categorie conţine 4-7 prevederi. Deci, punctajul maxim (care reprezintă alinierea cu cele mai bune practici internaţionale) pe categorie variază de la 4 la 7. Punctajul brut al instituţiei este totalul punctelor acumulate într-o categorie. Punctaj final pe categorie se calculează în procente conform formulei:

$$\text{Punctaj final}_{\text{instituţie, categorie}} = (\text{punctaj brut}_{\text{instituţie, categorie}} / \text{punctaj maxim}_{\text{categorie}}) * 100\%,$$

şi reprezintă **gradul de corespundere celor mai bune practici internaţionale**.
Ponderea fiecărui criteriu în punctajul final pe categorie este egală.

Punctajul instituţiei pe un domeniu se calculează ca media punctajelor finale pe categorii din acest domeniu. Ponderea fiecărei categorii în punctajul final pe domeniu este egală.

Punctajul general al instituţiei se calculează ca media punctajelor pe cele 3 domenii. Fiecare domeniu are acelaşi pondere în punctajul final.

Metodologia dată reprezintă doar primul pas spre efectuarea unui studiu mai amplu, cu utilizarea tehnicilor de focus grup şi expert survey, în baza cărora vor fi precizate prevederile şi criteriile care reprezintă cele mai bune practici, evaluată importanţa şi ponderea lor, şi identificată viabilitatea practică a mai multor prevederi legislative.

Sumarul recomandărilor

Cu referire la numire şi destituire:

1. Alături de calificările profesionale, vor exista criterii clare pentru candidaţi, inclusiv ***reputaţia profesională şi imaginea morală adecvată*** în societate,

2. Procedura de examinare a mai multor candidaţi prin intermediul unei ***comisii mixte cu participarea grupurilor profesionale şi a societăţii civile***, precum şi a reprezentanţilor autorităţii centrale executive responsabile de domeniul de politici şi a organului de monitorizare a implementării politicii în domeniu,

3. Asigurarea procesului competitiv şi ***transparent a procesului de selectare şi numire***,

4. Discreţia politică de numire în baza opiniei calificate a comisiei menţionate (pot fi mai mulți candidaţi propuşi),

5. Termenul de numire va fi ***mai mare de 4 ani şi preferabil să nu coincidă cu mandatul oficialilor aleşi,*** să fie asigurat un singur termen lung.

6. Legea va prevedea ***lista motivelor clare*** şi relevante iniţierii proceduri de destituire, motivele să fie ***proporţionale imposibilităţii continuării exercitării funcţiei***,

7. Procedurile intra-instituţionale de promovare şi numire ***vor fi concurenţiale, bazate pe merite şi cu participarea grupurilor profesionale***.

Cu referire la autonomia şi independenţa funcţională:

1. Legile referitoare la instituţiile menţionate trebuie să prevadă în ***mod expres independenţa, autonomia funcţională şi operativă***. Garanţiile date trebuie să includă ***nu doar interzicerea imixtiunii în gestionarea cazurilor*** individuale, dar şi sancțiuni pentru ***recomandarea politică de examinare şi investigare a unor situaţii şi cazuri***.

2. Garanţiile de independenţă pentru instituţiile cu sarcini de a combate fenomene cu implicarea factorilor decizionali importanţi trebuie asigurate prin reglementarea tuturor activităţilor instituţiilor ***doar prin legi aprobate de Parlament***.

3. Pentru instituţiile şi autorităţile care se află în ***subordinea executivului garanţiile de independenţă instituţională trebuie prevăzute în mod obligatoriu şi accentuat.*** Interzicerea imixtiunii în activitatea funcţională şi operaţională din partea executivului trebuie însoțită de sancţiuni. Instituţiile pot fi ***doar obiectul controlului şi supravegherii din punctul de vedere al legalităţii.***

4. Autonomia bugetară prevede că instituţia trebuie să poată formula singura propriul buget, reieşind din obiectivele şi planurile instituţionale. Avizul Ministerului Finanţelor va justifica orice modificare a bugetului. Instituţiei trebuie acordate ***suficiente resurse financiare pentru realizarea activităţilor operaţionale***. Legea trebuie să ***interzică în mod expres modificarea prin reducere a resurselor financiare pe parcursul anului***.

5. **Adoptarea procedurilor şi protocoalelor de activitate** privitor la toate situaţiile relevante activităţii angajaţilor pe marginea cazurilor şi situaţiilor – ce va facilita cunoaşterea şi respectarea acestora de către angajaţii, prin urmare creînd o protecţie mai mare,

6. Legislaţia va prevedea mecanisme eficiente de ***protejare a angajaţilor instituţiilor date de influenţa nejustificată din afară şi din interiorul instituţiei.*** Mecanismele eficiente vor prevedea proceduri accesibile de denunţare a cazurilor date, declanşarea investigaţiilor şi activităţilor operative de documentare acestora, sancţiunile şi pedepsele pentru influenţele date.

7. **Asigurarea în practică a sancţionării penale în cazul influenţelor** din afară asupra angajaţilor instituţiei.

8. Asigurarea independenţei procesuale, administrative şi logistice a angajaţilor responsabili de calificarea cauzelor.

Cu referire la control extern şi poziţia sectorială instituţională:

1. Crearea relaţiilor de ***principal-agent în raportul dintre instituţiile menţionate şi autorităţile cărora acestea le raportează*** cu privire la implementarea politicilor din domeniu. Instituţionalizarea mecanismului de separare a funcţiilor sectoriale de elaborare a politicilor şi de implementare a acestora duce la depolitizarea și reducerea imixtiunii politice în activitatea instituţiilor.

2. Modelul de subordonare administrativă şi operativă trebuie înlocuit cu ***raportarea de performanţă*** asupra obiectivelor şi sarcinilor de implementare a politicilor formulate pentru această instituţie. Raportarea instituţională este un ***model modern de cementare a separării funcţiilor de elaborare şi monitorizare a politicilor*** şi celor de implementare a politicilor.

3. Raportarea instituţională unei autorităţi concrete, adică Parlamentului sau Executivului, trebuie bazată pe cîteva criterii decisivi: 1) obiectul principal al activităţii instituţiei nu trebuie să coincidă cu autoritatea de raportare instituţională, 2) asigurarea integrării adecvate a activităţilor instituţiei cu autorităţile responsabile de preluarea rezultatelor activităţii, 3) asigurarea eficienţei şi orientării pe rezultate.

4. În asigurarea raportării adecvate asupra performanţelor instituţionale şi asupra gradului de realizare a politicilor, instituţiile vor elabora ***planurile instituţionale cu indicarea produselor pentru societate, rezultatelor şi indicatorilor care trebuie atinse şi impactului anticipat asupra domeniului de intervenţie***.

1. Conducerea şi numirea

1.1 Analiza situaţiei naţionale

	1.1 Cerinţele pentru numire	**1.2 Procedura de numire, mandatul**	**1.3 Condiţiile şi procedura de eliberare**	**1.4 Proceduri de numire a vice-directorilor, promovare internă**
CSJ ***(pentru comparaţie)***	*Lipsesc condiţii specifice şi diferite de judecător la Curtea Supremă de Justiţie. Pentru judecător la CSM: 10 ani vechime*[i] *şi calificările formale*[ii].	*Parlamentul, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, numeşte pe termen de 4 ani preşedintele şi vice-preşedinţi ai Curţii Supreme de Justiţie. Parlamentul poate respinge propunerea CSM doar o singura dată.*[iii] *Consiliul Superior al Magistraturii organizează concursul pentru funcţia de preşedintele şi vice-preşedintele Curţii Supreme de Justiţie.* [iv]	*Consiliul Superior al Magistraturii propune eliberarea (sancţiunea disciplinară) din funcţie înaintea expirării termenului, decizia se adoptă de Parlament cu majoritatea deputaţilor aleşi.*[v] *Motivele: neîndeplinirea atribuţiilor, destul de vag.*	*similară*
Procu-ratura	15 ani de lucru în domeniu, calificările formale, o bună reputație.[vi]	*Parlamentul,* la propunerea *preşedintelui Parlamentului,* cu votul majorității deputaților aleşi numeşte Procurorul General pentru 5 ani (doar pentru 2 mandate consecutive)[vii]. Consiliul Superior al Procurorilor nu are atribuţii la selectarea Procurorului general, doar la propunerea adjuncților și procurorilor inferiori.[viii]	*Parlamentul, la propunerea preşedintelui Parlamentului,* cu votul a majorității deputaților aleşi eliberează Procurorul General înaintea de termen[ix]. Motivele: discreditarea imaginii Procuraturii[x], la propria inițiativă, în baza sentinței de condamnare[xi]. Procurorul General eliberează procurorii ierarhic subordonați pe aceiaşi motive.	*Procurorul General,* la propunerea Consiliului *Superior al Procurorilor,* numeşte prim-adjunctul, adjuncții, precum și procurorii inferiori[xii].
CNA	Studii superioare, 10 ani de activitate în domeniu, o reputație ireproșabilă, neimplicare politică.[xiii]	Candidatul la funcția de director este selectat pe bază de concurs organizat de Comisia Juridică, numiri și imunități a Parlamentului. *Parlamentul,* cu votul majorității deputaților aleși, numește în funcție Directorul Centrului pentru un mandat de 5 ani, fără posibilitatea numirii pentru un alt mandat consecutiv[xiv]	Temeiul ce determină încetarea mandatului se constată în ședința plenară a Parlamentului, în baza raportului Comisiei juridice, numiri și imunități *Motivele: incompatibilitatea, încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese, la propria inițiativă, în baza sentinței de condamnare...* Revocarea din funcție a directorului ca urmare a *necorespunderii cerințelor de numire sau obținerii unui rezultat negativ la testarea integrității profesionale* se adoptă de Parlament cu votul majorității deputaților aleși, la inițiativa a cel puțin 15 deputați.[xv]	*Parlamentul,* la propunerea directorului CNA, numește adjuncții[xvi]. Șefii subdiviziunilor teritoriale sunt numiți în funcție în bază de concurs de directorul CNA. Concursul se organizează în modul stabilit de Parlament.[xvii]

SIS	Lipsesc	*Parlamentul,* la propunerea *Preşedintelui ţării,* cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, aprobă Directorul SIS, pentru 5 ani[xviii].	*Parlamentul,* la propunerea Preşedintelui ţării sau a unui grup de deputaţi, *preşedintelui Parlamentului,* cu votul a majorităţii deputaţilor aleşi destituie Directorul SIS. Motivele: emite act administrativ cu încălcarea dispoziţiilor legale privind conflictul de interese sau incompatibilitate[xix]	*Preşedintele ţării,* la propunerea Directorului SIS, numeşte adjuncţii Directorului SIS[xx]
CpDOM	Cel puţin 5 ani de activitate juridică, înaltă competenţă profesională, reputaţia ireproşabilă[xxi]	*Parlamentul,* la propunerea Preşedintelui ţării, a 20 deputaţi, cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, numeşte 4 avocaţi parlamentari pentru 5 ani doar pentru 2 mandate consecutive[xxii]. Comisia pentru drepturile omului dă un aviz argumentat pe fiecare candidatură.[xxiii]	*Parlamentul,* la solicitarea a 20 deputaţi, *cu votul a 2/3* din deputaţi aleşi, retrage încrederea avocatului parlamentar Motivele: sentinţa definitivă, actul de constatare a conflictului de interese, încălcarea obligațiilor, acțiuni neconforme cu demnitatea avocatului parlamentar[xxiv]	*Parlamentul,* la propunerea preşedintelui Parlamentului, cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, numeşte Directorul Centrului pentru Drepturile Omului.[xxv]
CNI	Membru CNI: 7 ani de experienţă profesională, o reputaţie ireproşabilă, calificări formale[xxvi]. Preşedinte: membru care nu a deținut funcții înalte de răspundere[xxvii]	*Parlamentul,* cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, numeşte 5 membri [xxviii]. 4 membri sunt desemnaţi de partidele politice şi unul din rîndurile societăţii civile în baza avizului pozitiv al comisei juridice. *Parlamentul,* cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, la propunerea *Preşedintelui Parlamentului și după consultarea fracțiunilor parlamentare, numește* președintele CNI.[xxvii]	*Parlamentul,* cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, revocă membrul CNI[xxix]. Motivele: necorespunderea cerințelor de numire, încălcarea obligațiilor în calitate de membru CNI (lipsa de obiectivitate, ilegalități, partinitatea politică).[xxx]	*Parlamentul,* cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, la propunerea președintelui Comisiei, numește un vice-președinte.
IGP	Vîrsta minimă 35 ani, studii superioare juridice vechime în funcții manageriale 5 ani [xxxi] Pot fi angajate în poliție persoanele care se bucură de o bună reputație[xxxii]	Inspectoratul General al Poliţiei este condus de un şef numit de Guvern, pe un termen de 5 ani, la propunerea ministrului afacerilor interne.[xxxiii]	Încetarea exercitării funcției șefului Inspectoratului General al Poliţiei se dispune de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne, în cazurile de comitere repetată de abateri disciplinare, rezultat nesatisfăcător obţinut în cadrul evaluării performanţelor, rezultat negativ al testului de integritate profesională[xxxiv]	*Ministrul Afacerilor Interne,* la propunerea şefului IGP, numește adjuncții[xxxv] Șeful IGP numește șefii și personalul subdiviziunilor[xxxvi] Rezultatele evaluării de serviciu se iau în vedere la promovarea în funcție[xxxvii]
Poliţia de frontieră	lipsesc	*Guvernul (Cabinetul de miniştri),* prin hotărîre, la propunerea Ministrului Afacerilor Interne, numeşte şeful Departamentului Poliţiei de Frontieră[xxxviii].	*Guvernul (Cabinetul de miniştri),* prin hotărîre, la propunerea Ministrul Afacerilor Interne, eliberează şeful Departamentului Poliția de Frontieră. Motivele nu sunt specificate.	*Ministrul Afacerilor Interne,* la propunerea şefului Departamentului Poliţie de Frontieră, numeşte adjuncții. Funcțiile de conducere se ocupă prin concurs.

[i] **Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiţie nr. 789-XIII din 26.03.1996**
Articolul 11. Cerinţele înaintate judecătorilor Curţii Supreme de Justiţie
Pentru a fi numit în funcţia de judecător al Curţii Supreme de Justiţie judecătorul trebuie să corespundă cerinţelor prevăzute de Legea cu privire la statutul judecătorului şi să aibă o vechime în muncă în funcţia de judecător de cel puţin 10 ani.

[ii] **Articolul 6.** Condiţiile pentru a candida la funcţia de judecător
(1) La funcţia de judecător poate candida persoana care deţine exclusiv cetăţenia Republicii Moldova, are domiciliul în ţară şi întruneşte următoarele condiţii:
a) are capacitate de exerciţiu;
b) este licenţiată în drept;
c) are vechime în specialitate juridică pentru funcţia la care candidează;
d) nu are antecedente penale şi se bucură de o bună reputaţie;
e) cunoaşte limba de stat;
f) este aptă din punct de vedere medical pentru exercitarea funcţiei, conform certificatului medical de sănătate.
(2) Poate fi numită judecător al judecătoriei persoana care a atins vîrsta de 30 de ani, are vechime în specialitate juridică de cel puţin 5 ani şi a susţinut cu succes examenul de capacitate.
(3) Poate fi numită judecător al curţii de apel sau judecător al Curţii Supreme de Justiţie persoana care are o vechime în muncă în funcţia de judecător de cel puţin 6 ani şi, respectiv 10 ani.

[iii] **Articolul 9.** Numirea în funcţie a preşedintelui, vicepreşedinţilor, judecătorilor Curţii Supreme de Justiţie
(1) Preşedintele, vicepreşedinţii Curţii Supreme de Justiţie – preşedinţi ai colegiilor, vicepreşedinţii colegiilor şi judecătorii Curţii Supreme de Justiţie sînt numiţi în funcţie de Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, în termen de 30 de zile. Preşedintele şi vicepreşedinţii Curţii Supreme de Justiţie – preşedinţi ai colegiilor, vicepreşedinţii colegiilor Curţii Supreme de Justiţie sînt numiţi în funcţie pe un termen de 4 ani. În cazul depistării unor probe incontestabile de incompatibilitate a candidatului cu funcţia respectivă, de încălcare a legislaţiei de către acesta sau de încălcare a procedurilor legale de selectare şi promovare a lui, Consiliul Superior al Magistraturii este anunţat de către Preşedintele Parlamentului, în temeiul unui aviz al Comisiei juridice, pentru numiri şi imunităţi, în termen de 30 de zile de la data parvenirii propunerii. În cazul apariţiei unor circumstanţe care necesită o examinare suplimentară sau în cazul vacanţei Parlamentului, Consiliul Superior al Magistraturii este anunţat despre prelungirea acestui termen cu 15 zile sau pînă la începutul sesiunii.

[iv] **Art. 116 (4), Art.123(1) al Constituției RM**, **Art. 16(3) din Legea privind organizarea judecătorească**, **Art. 9(1) din Legea cu privire la CSJ**, **Art. 4(1a), Art. 19 din Legea cu privire la organizarea judecătoreasca**.

[v] **Art. 21(2) din Legea cu privire la statutul judecătorului** (procedura de eliberare echivalenta cu procedura de numire cu participarea Consiliului Superior al Magistraturii), **Art. 16(3) din Legea privind organizarea judecătoreasca** (procedura de numire cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii), **Art.2 din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție** (atribuțiile președintelui Curții Supreme de Justiție)

[vi] **Legea Nr. 294 din 25.12.2008 cu privire la Procuratură**
Articolul 36. Condiţiile de numire în funcţia de procuror
(1) Poate fi numită în funcţia de procuror persoana care întruneşte următoarele condiţii:
a) deţine cetăţenia Republicii Moldova şi este domiciliată pe teritoriul ei;
b) are capacitate de exerciţiu deplină;
c) este licenţiată în drept;
d) are vechimea în muncă necesară pentru a fi numită în funcţia respectivă şi se bucură de o bună reputaţie sau a absolvit cursurile de formare iniţială a procurorilor la Institutul Naţional al Justiţiei;
e) nu are antecedente penale;
f) cunoaşte limba de stat;
g) este aptă din punct de vedere medical pentru exercitarea atribuţiilor.
(2) În funcţia de Procuror General poate fi numită persoana a cărei calificare profesională şi experienţă de lucru din ultimii 15 ani sînt corespunzătoare realizării sarcinilor Procuraturii, iar în funcţia de adjunct al acestuia, persoana care a activat în funcţia de procuror cel puţin 10 ani.

[vii] **Articolul 40.** Numirea în funcţie a procurorilor
(1) Procurorul General este numit în funcţie de către Parlament, la propunerea Preşedintelui Parlamentului, pentru un mandat de 5 ani.

(3) Prim-adjunctul şi adjuncţii Procurorului General sînt numiţi în funcţie de către Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, pentru un mandat de 5 ani.
(4) Procurorii ierarhic inferiori sînt numiţi în funcţie de Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.
(5) Procurorul UTA Găgăuzia este numit în funcţie de Procurorul General, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei.
(6) Mandatul de procuror teritorial şi cel de procuror specializat sînt de 5 ani. Aflarea în funcţiile menţionate în aceeaşi procuratură nu poate depăşi 2 mandate consecutive.
(7) Procurorul General, prim-adjunctul şi adjuncţii Procurorului General nu pot deţine mai mult de 2 mandate consecutive în aceeaşi funcţie.

[viii] **Articolul 38.** Concursul pentru ocuparea funcţiei de procuror
(1) Concursul pentru ocuparea funcţiei de procuror se organizează anual sau ori de cîte ori este nevoie, la data şi în locul stabilit de Consiliul Superior al Procurorilor. Informaţia despre data, locul, modul de desfăşurare a concursului de admitere şi numărul de locuri scoase la concurs se plasează în publicaţiile oficiale, în internet pe pagina oficială a Procuraturii şi pe cea a Institutului Naţional al Justiţiei, cu cel puţin 30 de zile înainte de data stabilită pentru concurs.
(2) Consiliul Superior al Procurorilor stabileşte în fiecare an numărul de candidaţi la funcţia de procuror, în dependenţă de locurile vacante, precum şi de locurile care vor fi înfiinţate.
(3) Concursul pentru ocuparea funcţiei de procuror include etapa examenului de capacitate, care este susţinut de candidat în faţa Colegiului de calificare, şi etapa de evaluare a rezultatelor examenului de capacitate, urmate de acceptarea candidaţilor pentru a fi numiţi în funcţia de procuror.

[ix] **Articolul 38.** Concursul pentru ocuparea funcţiei de procuror
(4) Procurorul General poate fi eliberat din funcţie înainte de expirarea mandatului de către Parlament, la propunerea Preşedintelui Parlamentului, în cazurile prevăzute la alin.(1) lit.a), b), g), h).
(5) Prim-adjunctul şi adjuncţii Procurorului General pot fi eliberaţi din funcţie în temeiurile prevăzute la alin.(1) lit.a), b), c), e), g), h), i).

[x] **Articolul 67.** Demisia procurorului
(2) Se consideră demisie a procurorului plecarea lui onorată din funcţie dacă, în exerciţiul funcţiei şi în afara relaţiilor de serviciu, nu a comis fapte care ar discredita imaginea Procuraturii sau care ar compromite titlul de procuror.

[xi] **Articolul 66.** Eliberarea din funcţie
(1) Procurorul este eliberat din funcţie în cazul:
a) demisiei în condiţiile art.67 alin.(2);
b) depunerii cererii de eliberare din proprie iniţiativă;
g) pronunţării unei sentinţe definitive de condamnare;
h) pierderii cetăţeniei Republicii Moldova;

[xii] **Articolul 40.** Numirea în funcţie a procurorilor
(1) Procurorul General este numit în funcţie de către Parlament, la propunerea Preşedintelui Parlamentului, pentru un mandat de 5 ani.
(3) Prim-adjunctul şi adjuncţii Procurorului General sînt numiţi în funcţie de către Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, pentru un mandat de 5 ani.
(4) Procurorii ierarhic inferiori sînt numiţi în funcţie de Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.
(5) Procurorul UTA Găgăuzia este numit în funcţie de Procurorul General, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei.
(6) Mandatul de procuror teritorial şi cel de procuror specializat sînt de 5 ani. Aflarea în funcţiile menţionate în aceeaşi procuratură nu poate depăşi 2 mandate consecutive.
(7) Procurorul General, prim-adjunctul şi adjuncţii Procurorului General nu pot deţine mai mult de 2 mandate consecutive în aceeaşi funcţie.

[xiii] **Legea Nr. 1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție**
Articolul 8. Numirea şi eliberarea din funcţie a directorului Centrului
(4) Candidatul la funcţia de director trebuie să întrunească următoarele cerinţe:
a) deţine cetăţenia Republicii Moldova şi este domiciliat pe teritoriul ei;
b) are capacitate deplină de exerciţiu;
c) are studii superioare juridice;
d) are o vechime în muncă în domeniul juridic de cel puţin 10 ani;
e) se bucură de o reputaţie ireproşabilă;

f) nu este şi nu a fost în ultimii 2 ani membru al vreunui partid politic;
g) nu are antecedente penale;
h) cunoaşte limba de stat;
i) este apt din punct de vedere medical pentru exercitarea atribuţiilor

[xiv] **Articolul 8.** Numirea şi eliberarea din funcţie a directorului Centrului
(1) Centrul este condus de un director. Directorul Centrului (denumit în continuare director) este numit în funcţie de Parlament cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, pentru un mandat de 5 ani, fără posibilitatea numirii pentru un alt mandat consecutiv.
(2) Funcţia de director este incompatibilă cu orice altă activitate remunerată.
(3) Candidatul la funcţia de director este selectat pe bază de concurs organizat de Comisia juridică, numuri şi imunităţi a Parlamentului.

[xv] **Articolul 8.** Numirea şi eliberarea din funcţie a directorului Centrului
(6) Directorul este inamovibil pe perioada exercitării mandatului.
(7) Mandatul directorului încetează în caz de:
a) demisie;
b) incompatibilitate;
c) pierdere a cetăţeniei Republicii Moldova;
d) imposibilitate a exercitării mai mult de 2 luni consecutiv a atribuţiilor ce îi revin în legătură cu starea sănătăţii, constatată prin examen medical;
e) atingere a plafonului de vîrstă;
f) pronunţarea unei sentinţe definitive de condamnare;
g) nedepunere a declaraţiei de interese personale şi a declaraţiei de venituri şi proprietăţi în modul şi în termenele prevăzute de lege;
h) emitere/adoptare a unui act administrativ sau încheiere a unui act juridic cu încălcarea dispoziţiilor legale privind conflictul de interese, fapt stabilit prin actul de constatare rămas definitiv;
i) deces;
j) revocare.
(8) Temeiurile prevăzute la alin. (7) lit. a)–i) se constată în şedinţa plenară a Parlamentului, în baza raportului Comisiei juridice, numiri şi imunităţi, prin adoptarea unei hotărîri prin care se ia act de apariţia cauzei ce determină încetarea mandatului.
(9) Revocarea din funcţie a directorului ca urmare a necorespunderii cu cerinţele de numire în funcţie sau obţinerii unui rezultat negativ la testarea integrităţii profesionale, în condiţiile prevăzute la art.14, se adoptă de Parlament cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, la iniţiativa a cel puţin 15 deputaţi.

[xvi] **Articolul 8.** Numirea şi eliberarea din funcţie a directorului Centrului
(10) În exercitarea atribuţiilor sale, directorul este asistat de doi adjuncţi, numiţi în funcţie de Parlament la propunerea directorului. Activitatea directorului adjunct încetează în condiţiile alin. (8) şi (9). Revocarea din funcţie a directorului adjunct se adoptă de Parlament la iniţiativa directorului.

[xvii] **Articolul 7.** Organizarea activităţii Centrului
(5) Subdiviziunile teritoriale sînt conduse de şefi, numiţi în funcţie în bază de concurs de directorul Centrului. Concursul se organizează şi se desfăşoară în modul stabilit de Parlament.
(6) Şef de subdiviziune teritorială poate fi numită persoana care are o vechime în muncă în organele de drept de cel puţin 5 ani şi posedă calităţile profesionale şi organizatorice necesare.

[xviii] **LEGE Nr. 753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova**
Articolul 13. Conducerea Serviciului
(1) Serviciul este condus de un director, numit în funcţie de Parlament, la propunerea Preşedintelui Republicii Moldova, pe un termen de 5 ani. Eliberarea din funcţie a directorului se face de Parlament la propunerea Preşedintelui Republicii Moldova sau a deputaţilor în Parlament, în special în caz de emitere/adoptare de către acesta a unui act administrativ sau încheiere a unui act juridic cu încălcarea dispoziţiilor legale privind conflictul de interese ori în caz de aflare în incompatibilitate, fapt stabilit prin actul de constatare rămas definitiv.

[xix] **Articolul 13.** Conducerea Serviciului
(1) Serviciul este condus de un director, numit în funcţie de Parlament, la propunerea Preşedintelui Republicii Moldova, pe un termen de 5 ani. Eliberarea din funcţie a directorului se face de Parlament la propunerea Preşedintelui Republicii Moldova sau a deputaţilor în Parlament, în special în caz de emitere/adoptare de către acesta a unui act administrativ sau

încheiere a unui act juridic cu încălcarea dispoziţiilor legale privind conflictul de interese ori în caz de aflare în incompatibilitate, fapt stabilit prin actul de constatare rămas definitiv.

[xx] **Articolul 13.** Conducerea Serviciului
(4) Directorul Serviciului are directori adjuncţi, care sînt numiţi în funcţie de Preşedintele Republicii Moldova, la propunerea directorului Serviciului.
(5) Pentru îndeplinirea atribuţiilor ce revin Serviciului, se constituie un colegiu în a cărui componenţă intră: directorul (preşedinte), directorii adjuncţi, alte persoane cu funcţii de conducere ale Serviciului.
(6) Membrii Colegiului Serviciului sînt confirmaţi de Preşedintele Republicii Moldova, la propunerea directorului Serviciului.

[xxi] **Legea Nr. 1349 din 17.10.1997 cu privire la avocaţii parlamentari**
Articolul 3 Avocat parlamentar poate fi orice cetăţean al Republicii Moldova licenţiat în drept, care are o înaltă competenţă profesională, o vechime de cel puţin 5 ani în activitatea juridică sau în învăţămîntul juridic superior şi o reputaţie ireproşabilă.

[xxii] **Articolul 6** - (1) Avocaţii parlamentari sînt numiţi în funcţie pentru un mandat de 5 ani. Avocaţii parlamentari deţin funcţii de demnitate publică obţinute prin numire.

[xxiii] **Articolul 5** - (1) Avocaţii parlamentari sînt numiţi în funcţie cu votul majorităţii deputaţilor aleşi.
(2) Propunerile privind candidaturile avocaţilor parlamentari sînt înaintate în Parlament de către Preşedintele Republicii Moldova, de cel puţin 20 de deputaţi ai Parlamentului, în decursul ultimei luni a mandatului avocaţilor parlamentari desemnaţi anterior.
(3) Comisia parlamentară pentru drepturile omului prezintă Parlamentului un aviz argumentat asupra fiecărei candidaturi.

[xxiv] **Articolul 9** - (1) Mandatul avocatului parlamentar încetează în caz de:
a) demisie;
b) imposibilitate de a exercita mandatul din motiv de sănătate, conform certificatului medical;
c) retragere a încrederii de către Parlament;
d) expirare a mandatului;
e) deces.
(2) În caz de demisie sau de expirare a mandatului, avocatului parlamentar i se garantează locul de muncă anterior, iar în lipsa acestui loc de muncă (în caz de lichidare, de reorganizare a unităţii, de reducere a statelor de personal etc.) i se acordă, cu consimţămîntul lui, un loc de muncă echivalent la aceeaşi unitate sau la alta.
(3) Demisia, imposibilitatea de a exercita mandatul din motiv de sănătate sau decesul se constată în şedinţă plenară a Parlamentului prin adoptarea unei hotărîri în care se ia act de apariţia cauzei ce determină încetarea mandatului.
(4) Propunerea de retragere a încrederii poate fi înaintată de Preşedintele Republicii Moldova ori de cel puţin 20 de deputaţi în Parlament în următoarele cazuri:
a) încălcare a obligaţiilor prevăzute la art.26;
b) rămînere definitivă a unei sentinţe de condamnare;
b[1]) rămînere definitivă a actului de constatare prin care s-a stabilit emiterea/adoptarea de către avocatul parlamentar a unui act administrativ sau încheierea unui act juridic cu încălcarea dispoziţiilor legale privind conflictul de interese;
c) nerespectare a cerinţelor stabilite la art.8 alin.(3).
(5) Comisia pentru drepturile omului prezintă Parlamentului un aviz argumentat privind propunerea înaintată.
(6) Hotărîrea privind retragerea încrederii de către Parlament se adoptă cu votul a două treimi din deputaţii aleşi, cu excepţia cazului prevăzut la alin.(4) lit.b) în care hotărîrea se adoptă cu votul majorităţii deputaţilor prezenţi.

[xxv] **Articolul 36.** - (1) Directorul Centrului pentru Drepturile Omului este desemnat de Parlament din rîndul avocaţilor parlamentari, la propunerea Preşedintelui Parlamentului.

[xxvi] **Legea cu privire la Comisia Naţională de Integritate nr. 180 din 19.12.2011**,
Regulamentul Comisiei Naţionale de Integritate
Articolul 11. Poate fi numită în funcţia de membru al Comisiei persoana care corespunde cumulativ următoarelor cerinţe:
a) deţine cetăţenia Republicii Moldova;
b) are capacitatea deplină de exerciţiu;
c) are studii superioare;
d) are o vechime în muncă de cel puţin 7 ani şi o reputaţie ireproşabilă;
e) nu are antecedente penale;

f) la momentul numirii, nu face parte din nici un partid politic;
g) este aptă din punct de vedere medical să exercite funcţia, conform certificatului medical de sănătate eliberat conform legislaţiei în vigoare;
h) cunoaşte limba de stat;
i) nu este privată de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate, ca pedeapsă de bază sau complementară drept urmare a hotărîrii judecătoreşti definitive;
j) nu a fost agent sau colaborator al serviciilor de informaţii pînă în anul 1991, nu a fost şi nu este agent sau colaborator operativ, inclusiv sub acoperire, informator sau colaborator al serviciilor de informaţii.
Dovada îndeplinirii cerinţelor specificate la lit. f) şi j) se face în baza declaraţiei pe propria răspundere.

[xxvii] **7.** Conducerea Comisiei este exercitată de preşedintele acesteia, numit de Parlament din rîndul membrilor Comisiei care nu au deţinut o înaltă funcţie de răspundere, la propunerea Preşedintelui Parlamentului, cu votul majorităţii deputaţilor aleşi. Preşedintele Parlamentului propune candidatura pentru funcţia de preşedinte al Comisiei după consultarea obligatorie a fracţiunilor parlamentare.

[xxviii] **5.** Comisia este un organ colegial, formată din 5 membri, egali în drepturi, care se numesc în funcţie de către Parlament, cu votul majorităţii deputaţilor aleşi, pentru un mandat de 5 ani. Membrul Comisiei poate exercita doar un singur mandat.

[xxix] **20.** Hotărîrea privind încetarea mandatului membrului Comisiei se adoptă de Parlament cu votul majorităţii deputaţilor aleşi.

[xxx] **13.** Membrul Comisiei este obligat:
a) să-şi îndeplinească atribuţiile cu obiectivitate, respectînd principiile legalităţii, imparţialităţii, independenţei, celerităţii, ale dreptului la apărare şi ale bunei administrări;
b) să participe la şedinţele Comisiei;
c) să-şi exprime votul "pro" sau "contra". Abţinerea de la vot nu se permite, cu excepţia cazului cînd el este în conflict de interese;
d) să comunice în scris preşedintelui Comisiei orice situaţie ce ar putea atrage incompatibilitatea cu mandatul pe care îl exercită;
e) să depună, în condiţiile legislaţiei în vigoare, declaraţie cu privire la venituri şi proprietate şi declaraţie de interese personale;
f) să nu divulge datele sau informaţiile care nu sînt publice sau care constituie secret de stat;
g) să se abţină de la orice activitate sau manifestare contrară calităţii de membru al Comisiei.

[xxxi] **Legea Nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliţiei şi statutul poliţistului**
Articolul 13. Şeful Inspectoratului General al Poliţiei
(2) Şeful Inspectoratului General al Poliţiei trebuie să întrunească următoarele condiţii:
a) să deţină cetăţenia Republicii Moldova;
b) să aibă vîrsta minimă de 35 de ani;
c) să deţină studii superioare de profil juridic;
d) să aibă vechime în funcţii manageriale de cel puţin 5 ani;
e) să cunoască limba de stat şi o altă limbă de circulaţie internaţională;
f) să aibă starea de sănătate fizică şi psihică corespunzătoare exercitării funcţiei, confirmată prin concluzia comisiei medicale speciale a Ministerului Afacerilor Interne.

[xxxii] **Articolul 39.** Condiţiile speciale pentru a candida la o funcţie în cadrul Poliţiei
(1) Poate fi angajat în Poliţie candidatul care are cetăţenia Republicii Moldova, domiciliu în ţară şi care întruneşte, pe lîngă condiţiile stabilite de prezenta lege, şi următoarele condiţii speciale:
d) se bucură de o bună reputaţie, are un comportament corespunzător cerinţelor de conduită acceptate de societate;

[xxxiii] **Articolul 12.** Inspectoratul General al Poliţiei
(2) Inspectoratul General al Poliţiei este condus de un şef numit de Guvern, pe un termen de 5 ani, la propunerea ministrului afacerilor interne.

[xxxiv] **Articolul 13.** Şeful Inspectoratului General al Poliţiei
(3) Încetarea exercitării funcţiei şefului Inspectoratului General al Poliţiei se dispune de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne, în cazurile de:
a) demisie;
b) atingere a limitei de vîrstă pentru serviciul în Poliţie;

c) expirare a termenului de numire în funcţie;
d) comitere repetată de abateri disciplinare (de minimum 2 ori în decursul unui an) sau comitere a unei abateri disciplinare grave;
e) rezultat nesatisfăcător obţinut în cadrul evaluării performanţelor, desfăşurată în baza unui regulament aprobat de Guvern;
f) rezultat negativ al testului de integritate profesională;
g) pronunţare a unei sentinţe definitive de condamnare;
h) pierdere a cetăţeniei Republicii Moldova;
i) alte cazuri prevăzute de prezenta lege.

[xxxv] **Articolul 12.** Inspectoratul General al Poliţiei
(3) Şeful Inspectoratului General al Poliţiei este asistat de un adjunct numit, la propunerea sa, prin ordinul ministrului afacerilor interne.

[xxxvi] **Articolul 13.** Şeful Inspectoratului General al Poliţiei
(1) Şeful Inspectoratului General al Poliţiei:
g) numeşte şi eliberează din funcţie personalul Inspectoratului General al Poliţiei, şefii şi personalul subdiviziunilor, cu excepţia celor specificaţi la art. 7 lit. d) şi e);
h) numeşte şi eliberează din funcţie şeful adjunct al Direcţiei de Poliţie a municipiului Chişinău, responsabil de ordinea publică, cu acordul sau la propunerea Primarului general al municipiului Chişinău şi cu acordul Consiliului municipal Chişinău;

[xxxvii] **Articolul 51.** Evaluarea de serviciu a poliţistului
(2) Rezultatele evaluării de serviciu a poliţistului se iau în considerare la luarea deciziilor cu privire la:
a) stabilirea indemnizaţiilor, sporurilor şi a altor suplimente la salariu;
b) promovarea în funcţie;

[xxxviii] **Legea Nr. 283 din 28.12.2011cu privire la Poliţia de Frontieră**
Articolul 5. Structura şi efectivul-limită ale Poliţiei de Frontieră
(1) Poliţia de Frontieră are următoarea structură:
a) Departamentul Poliţiei de Frontieră;
b) direcţii regionale ale Poliţiei de Frontieră;
c) Colegiul Naţional al Poliţiei de Frontieră.
(2) Regulamentul Departamentului Poliţiei de Frontieră, efectivul-limită şi structura organizatorică ale Poliţiei de Frontieră se aprobă de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne.
(3) Unităţile prevăzute la alin. (1) sînt persoane juridice şi dispun de conturi trezoreriale.
(4) Direcţiile regionale ale Poliţiei de Frontieră pot fi amplasate astfel încît amplasarea lor să nu corespundă organizării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova.
(5) Poliţia de Frontieră este condusă de şeful Departamentului Poliţiei de Frontieră, numit în şi eliberat din funcţie de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne. Şeful Departamentului Poliţiei de Frontieră are doi şefi adjuncţi.
(6) Şefii adjuncţi ai Departamentului Poliţiei de Frontieră sînt numiţi în şi eliberaţi din funcţie de ministrul afacerilor interne, la propunerea şefului Departamentului Poliţiei de Frontieră.
(7) Regulamentul, structura şi efectivul unităţilor specificate la alin. (1) lit. b) şi c) se aprobă de şeful Departamentului Poliţiei de Frontieră.
(8) Poliţia de Frontieră dispune de simbolică proprie aprobată de ministrul afacerilor interne.

1.2 Standardele internaţionale

Autorităţile pentru promovarea drepturilor omului

ONU:[1]

1. Componența instituției naționale și numirea membrilor ei, fie prin intermediul alegerilor sau într-un alt mod, va fi stabilită conform **unei proceduri** care oferă toate **garanțiile necesare pentru asigurarea reprezentării pluraliste a forțelor sociale (ale societății civile) implicate în protejarea și promovarea drepturilor omului,** în special de către forțele care vor permite cooperarea eficientă cu, sau prin prezența, reprezentanților:
   i. Organizațiilor neguvernamentale responsabile pentru domeniul drepturilor omului, eforturile de combatere a discriminării rasiale, sindicatelor, organizațiilor sociale sau profesionale din domeniu, cum ar fi asociațiile avocaților, medicilor, ziariștilor și savanților eminenți;
   ii. Curentelor de gândire filozofică sau religioasă;
   iii. Universităților și experților calificați;
   iv. Parlamentului;
   v. Subdiviziunilor Guvernului (dacă acestea sunt incluse, reprezentanții lor trebuie să participe la deliberări doar în calitate de consultanți). (paragraf 1).
2. Pentru a asigura stabilitatea mandatului membrilor instituției naționale, în absența căreia **independența adevărată** este imposibilă, **membrii vor fi numiți printr-un act oficial care va stabili durata specifică a mandatului**. Acest mandat poate fi reînnoit, cu condiția că pluralismul componenței instituției este asigurat. (paragraf 3).

Consiliul Europei:[2]

1) Criteriile restrictive pentru numirea ombudsmanului pot fi înlocuite cu o cerință mai generală: candidații trebuie să dea dovadă de integritate și **înalte calități morale**, cum este prevăzut în majoritatea mandatelor naționale și internaționale. (pagina 5);
2) Un alt aspect important este stabilirea prealabilă a componenței comisiei mixte printr-un act legislativ sau regulament de procedură al Parlamentului. Stabilirea componenței în mod ad-hoc în vederea propunerii de numire a unui Ombudsman anumit ar fi în detrimentul **transparenței procedurii**, și consecutiv credibilității instituției. (pagina 7);
3) De asemenea, numirea... prin votul majorității largi ai deputaților în parlament este o garanție că persoana aleasă este **susținută de către o mare parte a societății,** consecințele fiind independența și imparțialitatea. (pagina 8);
4) ... Este preferabil ca ombudsmanul să fie **numit și eliberat din funcție prin votul majorității calificate în Parlament**... votul a 2/3 din deputați fiind necesar pentru numirea Ombudsmanului (pagina 8). Textul normativ care reglementează statutul și funcțiile Ombudsmanului pentru drepturile omului trebuie inclus în legislația privind Parlamentul național, și Ombudsmanul trebuie **ales de Parlament cu votul majorității suficiente pentru a asigura un consens rezonabil.** (pagina 9);
5) **Un mandat cu durata de cinci ani** corespunde mai bine necesității independenței, termenul de patru ani prevăzut în lege fiind prea scurt (pagina 12);
6) Ombudsmanul care **urmează a fi eliberat din funcție va fi audiat public înaintea votului** privind demiterea. Poate fi prevăzută și o **consultare preliminară a Curții Constituționale** (pagina 14).

---

[1] Principiile Oficiului Înaltului Comisar al Naţiunilor Unite pentru Drepturile Omului privind statutul Instituţiilor Naţionale (Principiile de la Paris) adoptate prin rezoluţia Adunării Generale nr. 48/134 din 20 decembrie 1993.

[2] Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia), Compilation on the ombudsman institution, Strasburg, 1 decembrie 2011, CDL(2011)079.

Autorităţile de procuratură

Consiliul Europei[3]

1. Aceste atribuţii arată cu necesitate faptul că pot ocupa funcţia de procuror numai persoanele cu un **caracter bun şi înaltă ţinută morală**. Calităţile cerute unui procuror, sunt similare cu cele ale judecătorilor şi impun existenţa unor proceduri adecvate de numire şi promovare. La nevoie, procurorul, ca şi judecătorul, va avea ocazia de a lua anumite decizii nepopulare care pot fi subiectele criticii în mass media şi pot de asemenea deveni subiect de controversă politică. Din aceste motive, este necesar să se asigure **un mandat adecvat şi proceduri specifice pentru promovarea, răspunderea disciplinară şi eliberarea din funcţie** care vor garanta astfel că procurorii nu vor fi victimizaţi pentru luarea unor decizii nepopulare. (par. 18);

2. În statele în care Procurorul General este ales de Parlament, pericolul evident de politizare a procesului de numire ar putea fi redus **prin pregătirea alegerii de către o comisie parlamentară care ar trebui să ia în considerare părerea experţilor. Utilizarea unei majorităţi calificate pentru alegerea procurorului general ar putea fi privit ca un mecanism pentru atingerea consensului în privinţa numirii...** (par. 35);

3. **… Ar trebui solicitată o părere în privinţa calificării profesionale a candidaţilor din partea unor persoane relevante, cum ar fi reprezentanţii comunităţii juridice (incluzând procurori) şi ai societăţii civile (par. 35);**

4. **Procurorii ar trebui să fie numiţi până la pensionare**. Numirile pentru perioade limitate cu posibilitatea de reînvestire în funcţie prezintă riscul ca procurorul să ia decizii nu pe baza legii, ci pe baza ideii de a face pe placul celor care îl vor renumi în funcţie.

5. **Un Procuror General ar trebui să fie numit permanent sau pentru o perioadă de timp relativ mare fără posibilitatea de a fi reinvestit la finalul mandatului. Perioada mandatului nu ar trebui să coincidă cu mandatul Parlamentului**. Acest lucru ar asigura o mai mare stabilitate a procurorului şi l-ar face independent de schimbările politice. (par. 37).

Agenţiile poliţieneşti

OSCE[4]

1. Deși guvernele democratice deseori au în sarcina lor numirea conducătorilor de cel mai înalt rang din cadrul poliției, alte numiri și înaintări trebuie considerate ca fiind afaceri interne ale poliției, caz în care autoritățile guvernului au doar dreptul de a interpela și confirma rezultatele selecției transparente. Transparența poate fi sporită prin implicarea comisiilor de serviciu sa organelor civile de supraveghere (par. 116).

[3] Raportul Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) privind standardele europene referitoare la independenţa sistemului judiciar, Partea II – Procuratura şi organele de urmărire penală, (Veneţia, 17-18 decembrie 2010 nr. CDL-AD(2010)040)

[4] Îndrumar privind activitatea poliţienească democratică, Consilier Superior pentru Activitatea Poliției pe lângă Secretarul General al OSCE, mai 2008, ediția 2.

Agenţiile anticorupţie

Transparency International

1. Riscul abuzurilor sau activităților partizane poate fi minimizat dacă mecanismul de numire asigură **suportul general al persoanei numite de Parlament, spre deosebire de Guvern, și există un mecanism de raportare în afara Guvernului (de ex., o subcomisie parlamentară cu reprezentarea tuturor partidelor majore). Un punct slab al multor scheme legislative apare când Președintele (sau orice personalitate politică) deține prea mult control asupra numirilor și operațiunilor în cadrul Agenției Anticorupție.** Președintele este șeful Executivului, și membrii Executivului de asemenea pot ceda în fața ispitei. În acest caz, Președintele ar putea fi pus în fața unei decizii dificile de a urmări în justiție pe colegii săi politici apropiați.

2. Astfel, este important ca procedura de numire să țină cont de faptul că rolul persoanei numite va fi de a face verificări asupra Executivului și, în special, partidului politic care se află la putere. **Dacă Executivul sau partidul de guvernare ar avea control deplin asupra numirii, aceasta ar duce la o pierdere imediată a eficienței practice și încrederii cetățenilor.** În cel mai bun caz, persoanele numite ar risca să fie văzute ca susținătorii selectați special pentru a proteja guvernarea. În cel mai rău caz, ei ar fi percepuți ca instrumente de intimidare a opoziției. **Prin urmare, procedura de numire trebuie să implice mai mulți actori și nu doar cei care se află la putere.**

3. ”Procedura concertă de numire va fi diferită de la stat la stat, dar fiecare din ele trebuie să-și pună întrebarea, dacă **mecanismul propus asigură independența procesului de numire. Acesta trebuie să garanteze probabilitatea numirii unei persoane independente, care dă dovadă de integritate, și să acorde acestei persoane protecția adecvată în perioada deținerii funcției.** Funcționarul trebuie să fie acordat aceleași drepturi referitoare la deținerea funcției ca și un **judecător al Curții Supreme de Justiție**. Eliberarea din funcție niciodată nu trebuie să rămână la discreția forțelor politice, ci va avea loc doar în conformitate cu o procedură prevăzută și deschisă, și doar din motivul necompetenței sau unor încălcări.”[5]

4. ”O atenție deosebită trebuie acordată **procedurilor de numire, și garanțiilor de securitate a deținerii funcției pentru înalți funcționari din cadrul Agenției, pentru a asigura că doar persoanele care se bucură de încrederea societății dețin aceste funcții.** Mai mult ca atât, este deosebit de importantă monitorizarea performanței funcționarilor la toate nivelele din cadrul Agenției. Însă, așa cum Agenția Anticorupție poate fi susceptibilă față de conducerea guvernului, ea poate fi folosită ca o armă de persecutare a oponenților politici. Chiar și în cazul în care independența funcției este respectată și Agenția este în stare să funcționeze liber, ea ocupă o arie extrem de dificilă.”[6]

[5] Pagina 97, Capitolul 11. Agenția Anticorupție Independentă, Jeremy Pope, Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System, Transparency International, TI Source Book, 2000, http://www.transparency.org/publications/sourcebook.

[6] Pagina 103, Capitolul 11. Agenția Anticorupție Independentă, Jeremy Pope, Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System, Transparency International, TI Source Book, 2000, http://www.transparency.org/publications/sourcebook.

OCDE:

1. ”**Procesul de selecție a conducătorului trebuie să fie transparent și să faciliteze numirea unei persoane cu integritate în baza unui consens de nivel înalt între diferite forțe (e.g. Președintele și Parlamentul; numirea prin intermediul unei comisii de selecție multidisciplinare la propunerea Guvernului sau Președintelui, etc.)**. Numiri de către un singur actor politic (e.g. ministru sau Președinte) nu sunt considerate bună practică. **Postul directorului de asemenea trebuie protejat de lege împotriva eliberărilor din funcție nejustificate**.”[7]

2. ”Toate organele anticorupție eventual depind de și poartă responsabilitatea în fața celor care se află la putere, și rareori au statut constituțional echivalent cu cel al judiciarului sau ombudsmanului – un asemenea nivel de independență nu este solicitat, și nici promovat de standardele internaționale”[8]

FMI, Banca Mondială:

- Procedurile de numire trebuie să abordeze întrebarea, dacă **mecanismul propus asigură independența procesului întru promovarea persoanelor cu integritate în poziția de conducere și protejarea lor de la presiuni politice în perioada deținerii funcției.** Abordările utilizate pe larg pentru a proteja termenul de deținere a funcției de judecător al Curții Supreme de Justiție pot fi aplicate și în acest caz. [9]

PNUD:

- O altă modalitate de a spori autonomia Agenției Anticorupție este de a asigura ca selecția și numirea conducerii Agenției să fie o **responsabilitate comună a câtorva instituții. Securitatea termenului de deținere a funcției pentru înalți funcționari** din cadrul Agenției și imunitatea adecvată de jurisdicție civilă sunt de asemenea foarte importante.

Agenţiile de informaţii şi securitate

DCAF:

- Legislation should establish the process for the appointment of the Director of a security or intelligence agency and any minimum qualifications or any factors which are disqualifications from office;
- The appointment should be open to scrutiny outside the executive, preferably in parliament;
- Preferably, the opposition in parliament should be involved in appointing the Director;
- Legislation should contain safeguards against improper pressure being applied on the Director and abuse of the office (for example provisions for security of tenure, subject to removal for wrongdoing);
- The criteria for appointment and dismissal should be clearly specified by the law;

[7] Pagina 18, G. Klemenčič și J. Stusek, Universitatea din Maribor, Slovenia și I. Gaika, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Instituțiile anticorupție specializate. Prezentarea modelelor, 2007, http://www.oecd.org/document/31/0,3746,en_36595778_36595861_39972191_1_1_1_1,00.html

[8] Pagina 19, G. Klemenčič și J. Stusek, Universitatea din Maribor, Slovenia și I. Gaika, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Instituțiile anticorupție specializate. Prezentarea modelelor, 2007, http://www.oecd.org/document/31/0,3746,en_36595778_36595861_39972191_1_1_1_1,00.html

[9] J. Pope and F. Vogl, Making Anticorruption Agencies More Effective, Finance and Development, June 2000, Volume 37, Number 2, http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/06/pope.htm

- Preferably, more than one cabinet member should be involved in the process of appointing a Director, eg the head of state/prime minister and the relevant cabinet minister.[10]

1.3 Situația națională vs. cele mai bune practici internaționale

CRITERIILE DE EVALUARE:

Conducerea				
1) Autonomia și securitatea mandatului	**2) Cerințele pentru numire**	**3) Procedura de numire**	**4) Condițiile si procedura de eliberare**	**5) Proceduri de promovare internă**
Stabilit prin lege	Prevăzute prin lege	Prevăzută prin lege	Prevăzute prin lege	Prevăzute prin lege
Mai lung decât mandatul parlamentului	Educație superioară, experiența relevantă	Numire prin votul majorității deputaților aleși în Parlament	Motive clare, relevante, proporționale	Rolul cheie al conducătorului si nu parților din afara, factorilor politici
Un singur mandat, nu poate fi reînnoit	Ținuta morală, imaginea în societate	Recomandare de numire de către un organ colegial legitim cu reprezentarea principalului, altor stakeholderi	Procedura transparentă (motivele dezvăluite)	Proces concurențial, bazat pe merite
Nu coincide cu mandatul Parlamentului, organului politic electiv	Absența cerințelor restrictive	Participarea grupurilor profesionale, societății civile	Pluralism de opinii: recomandare de eliberare de către un organ colegial legitim	Procedura transparentă (criterii cunoscute)
Organizarea si numirea in termenii prevăzuți de lege, asigurarea continuării legitime a conducătorului	Incompatibilitatea cu anumite alte activități (alte funcții publice si private, apartenența la partid politic, conflict de interese)	Procedură concurențială (mai mulți candidați, evaluare competențe, viziune)	Participarea grupurilor profesionale	Participarea grupurilor profesionale
		Transparentă (accesul publicului la info despre candidați și rezultatele concursului)	Persoana care urmează a fi eliberată are drept la cuvânt	
			Eliberare prin votul a 2/3 deputați în parlament	

REZULTATE	Procuratura	CNA	SIS	CpDOm	CNI	IGP	Poliția de frontieră
1) Autonomia și securitatea mandatului	60	80	40	80	80	60	0
2) Cerințele pentru numire	90	100	40	80	100	90	30
3) Procedura de numire	33	58	33	50	67	17	17
4) Condițiile si procedura de eliberare	29	57	43	57	43	29	7
5) Proceduri de promovare internă	80	40	40	20	0	50	70
CONDUCEREA	**58**	**67**	**39**	**57**	**58**	**49**	**25**

[10] Pagina 121, Hans Born și Ian Leigh, Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Human Rights Centre of the University of Durham (UK), 2005.

GRADUL DE CORESPUNDERE CELOR MAI BUNE PRACTICI INTERNAȚIONALE

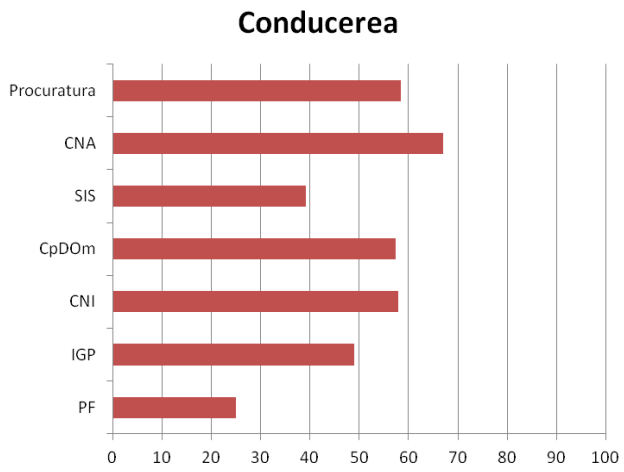

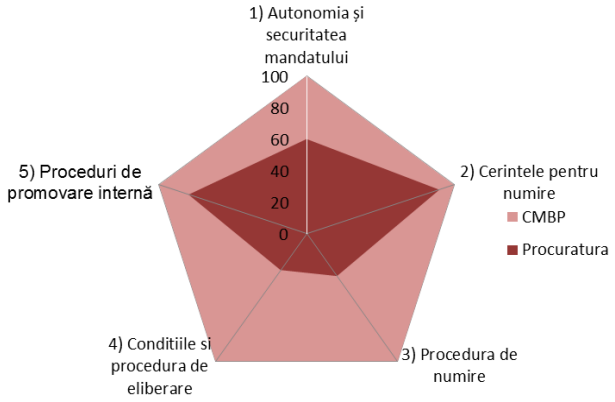

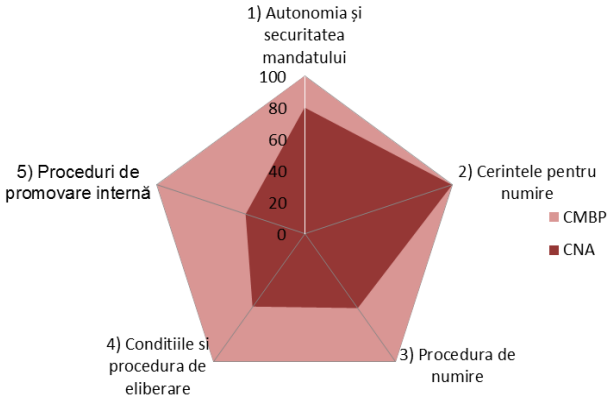

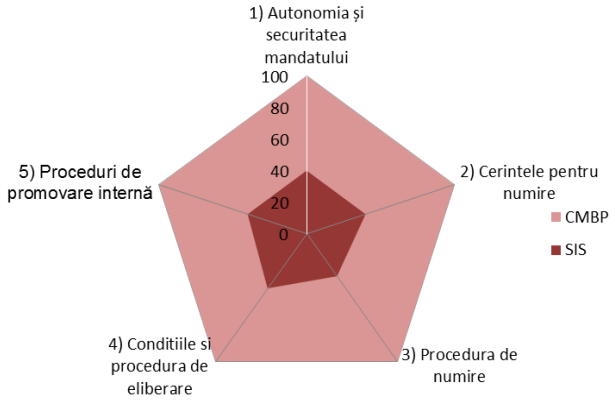

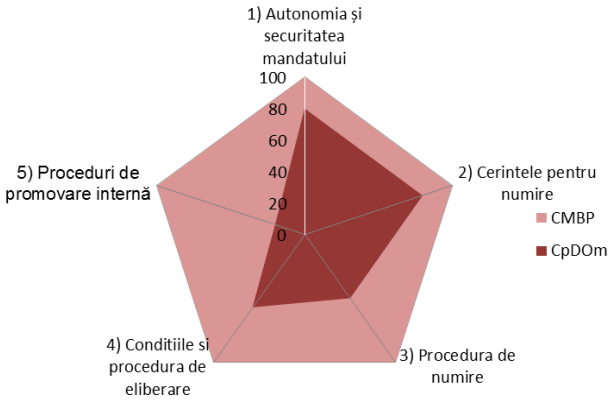

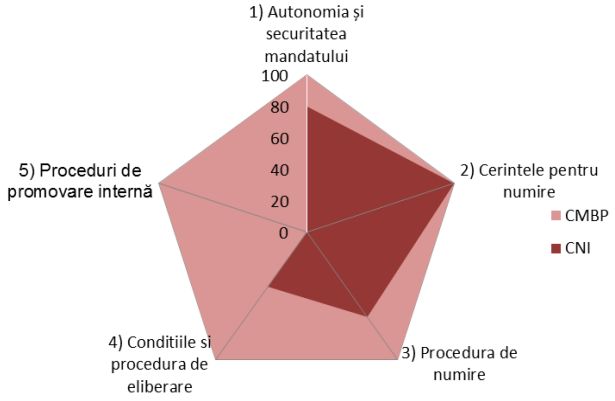

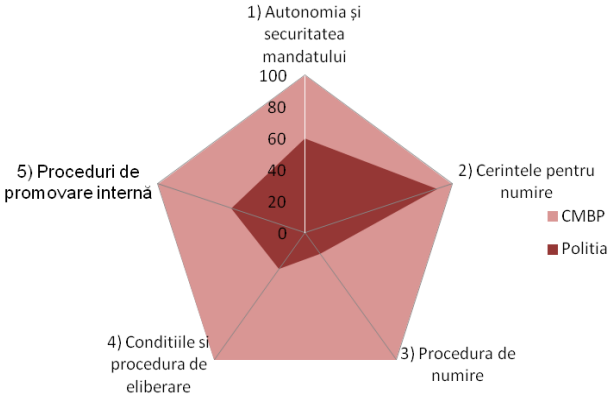

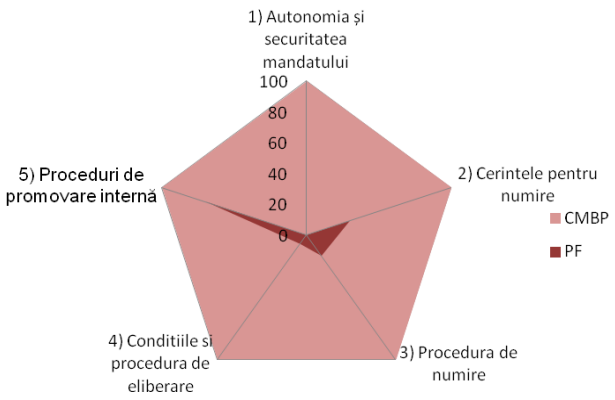

**CMBP – cele mai bune practici internaţionale.*

1.4 Concluzii şi recomandări generice

Criteriile pentru candidaţi la funcţii de conducători sau membri ai organelor menţionate trebuie completate cu cel puţin **cerinţele de reputaţie profesională înaltă şi imaginea morală** adecvată în societate. În majoritatea cazurilor aceste cerinţe lipsesc.

> *În cazul Procuraturii, Inspectoratului General al Poliției, CNA, CNI şi CpDOM, legislația conține criterii privind reputația bună a candidaților, însă modalitatea de implementare a acestor condiții în practică nu este clară. În cazul SIS și Poliției de Frontieră, nu există prevederi relevante în legislație.*

Procedura de numire este dependentă de majoritatea politică Parlamentară sau majoritatea asigurată de Cabinetul de Miniştri. Standardele internaţionale recomandă diluarea influenței politice prin intermediul **introducerii semi-procedurilor concurenţiale, constituirea comisiilor mixte** din cadrul Parlamentului sau Executivului, cu **participarea grupurilor profesionale şi a societăţii civile, asigurând transparenţa şi suficient timp pentru dezbateri pe marginea candidaţilor**. În orice caz lipsa dezbaterilor pe marginea candidaţilor sau modelarea proceselor opace contravine principiilor internaţionale. **Procedura de numire în cazul majorității instituţiilor analizate nu se conformează cerinţelor internaţionale.**

> *Doar în cazul CNI şi pentru candidatul din partea societăţii civile în practică se realizează un proces competitiv, parţial deschis dezbaterilor publice. Legea CNA de asemenea prevede un proces concurențial de numire a Directorului, însă implementarea practică are unele lacune.*

Procedura de destituire sau eliberare ar trebui să includă un proces public în care opinia profesională şi calificată a unui organ sau a unei comisii trebuie prezentată şi discutată. Condiţiile pentru destituire sau eliberare trebuie prevăzute expres în lege, motivele fiind relevante, clare și proporționale. Decizia trebuie luată cu votul majorității calificate. **Procedura de destituire sau eliberare nu se conformează standardelor internaţionale.** În majoritatea cazurilor motivele de destituire sunt formulate foarte general şi vag sau lipsesc, oferind o discreţie mare organelor decizionale.

> *În practică, nici un conducător al instituţiilor discutate nu a supraviețuit schimbarea majorității politice. Excepţia notabilă reprezintă CpDOM. În acest caz garanţia de destituire este 2/3 din majoritatea deputaţilor aleşi care nu este posibil de realizat.*

Procedurile interne de numire şi promovare trebuie să asigure accesul la funcţii pe baza de merit şi în baza competiţiei. Decizia unilaterală a conducătorului nu se conformează practicilor pozitive.

<u>Concluziile generice:</u>

1. Nici o instituţie discutată nu se conformează cerinţelor şi standardelor internaţionale,
2. Politizarea excesivă a procedurii de numire, politizarea instituţiei,
3. Reducerea controlului democratic şi civil asupra instituţiei.

<u>Recomandări generice:</u>

1. Alături de calificările profesionale, vor exista criterii clare pentru candidaţi, inclusiv ***reputaţia profesională şi imaginea morală adecvată*** în societate,

2. Procedura de examinare a mai multor candidaţi prin intermediul unei ***comisii mixte cu participarea grupurilor profesionale şi a societăţii civile***, precum și a reprezentanților autorității centrale executive responsabile de domeniul de politici și a organului de monitorizare a implementării politicii în domeniu,

3. Asigurarea procesului competitiv şi ***transparent a procesului de selectare şi numire***,
4. Discreţia politică de numire în baza opiniei calificate a comisiei menţionate (pot fi mai mulți candidaţi propuşi),
5. Termenul de numire va fi ***mai mare de 4 ani şi preferabil să nu coincidă cu mandatul oficialilor aleși,*** să fie asigurat un singur termen lung.
6. Legea va prevedea ***lista motivelor clare*** şi relevante iniţierii proceduri de destituire, motivele să fie ***proporţionale imposibilităţii continuării exercitării funcţiei***,
7. Procedurile intra-instituţionale de promovare şi numire ***vor fi concurenţiale, bazate pe merite şi cu participarea grupurilor profesionale***.

2. Autonomia şi independenţa

2.1 Analiza situaţiei naţionale

	2.1 Garanţii de independenţă	2.3 Autonomia operaţională în luarea deciziilor, micro-management	2.4 Autonomia intra-instituţională	2.2 Autonomia bugetară	2.5 Autonomia financiară
CSJ ***(pentru comparaţie)***	*Separarea puterii judecătoreşti, independenţa de puterea legislativă şi executivă*[i]*. Independenţa instanţelor judecătoreşti şi a judecătorilor.*[ii]		*Fiecare judecător nu poate fi supus interferenţei în actul de justiţie.*[iii]	*Elaborează propriul buget aprobat de Parlament*[iv]*. Are buget propriu care nu poate fi modificat pe parcursul anului.*[v]	*Componenţa:*[vi] *Preşedinte, 3 vicepreşedinţi, 45 judecători* *Buget personal:* [vii] *14793,9 mii lei* *Salarizare:*[viii] *Preşedinte 8800* *Vicepreşedinte 7500* *Judecător 6000*
Procu-ratura	Procuratura este ierarhică, centralizată, structura se aprobă de Parlament la propunerea Procurorului General[ix,x] La nivel instituțional, legea garantează **independența** și supunerea doar legii.[xi] Persoana procurorului este **inviolabilă**[xii], activitatea se desfășoară pe principiul **autonomiei**[xiii], **imixiunea** în activitatea procurorului este interzisă[xiv].Procurorilor ii este interzis să facă parte din **partide**[xv]	Independenţa în activitatea procuraturii, excluderea subordonării executivului şi legislativului, influenţei, imixtiunii[xvi]. Procurorul se subordonează strict legii, discreţia decizională, interdicţia de imixtiune din afară[xvii].	Procurorul general coordonează activitățile, deține pîrghii financiare, de promovare asupra procurorilor[xviii]. Procurorii inferiori sunt subordonaţi superiorilor[xix]. Imixiunea în activitatea altui procuror constituie abatere disciplinară.[xx] Instrucțiuni ilegale pot fi atacate în instanță.[xxi]	Parlamentul aprobă bugetul.[xxii] Organele Procuraturii se asigură cu încăperi de serviciu, tehnică operativă, echipament IT, mijloace de transport din bugetul de stat[xxiii]	Efectiv:[xxiv] 748 procurori + 90 funcționari publici; Buget personal:[vii] 53441,91 mii lei Salarizare (lei lunar):[viii] Procuror general 8300 Adjuncți 6200-7100 Șef subdiviziune 5150-6000 Procuror 3800-4150
CNA	Se declară că Centrul este un organ **apolitic** și **independent**[xxv]. Angajatul Centrului este persoană **inviolabilă** și se află sub protecția statului.[xxvi] **Imixtiunea** în activitatea angajatului CNA este interzisă.[xxvii]	Se declară că Centrul dispune de independență organizațională, funcțională și operațională și se supune doar legii.[xxv] Mecanisme interne de denunțare a **influențelor**[xxviii] și a conflictului de interese.[xxix]	CNA este un organ unitar, centralizat și ierarhic.[xxx] Angajatul se subordonează numai şefului său nemijlocit şi direct. În caz de primire a ordinelor sau indicațiilor ilegale, angajatul este dator să se călăuzească de lege (lipsește un mecanism clar).[xxvii]	Directorul înaintează bugetul spre aprobare Parlamentului .[xxxi]	Efectiv[xxxii]:523 ofițeri + 53 tehnic Buget personal:[vii] 29798,9 mii lei Salarizare (lei lunar):[viii] Director 6500, Vicedirector 6000, Șef subdiviziune: 3600-5400, Ofițer: 2400-3600
SIS	Activitatea SIS este reglementată de Parlament, Preşedinte şi Guvern[xxxiii] Personalitatea ofițerului de informații este **inviolabilă**, **imixiuni** din afară sunt interzise[xxxiv]. Funcționarii SIS nu pot	Garanții formale de neimixiune în activitatea ofițerului de informații.[xxxiv] Desfășurarea activităților politice sau de antreprenoriat este motiv de eliberare din serviciu.[xxxvi]	Ofiţerul de informaţii se supune numai legii şi execută indicaţiile şefilor superiori.[xxxiv] Imixiunea în activitatea altui ofițer este o abatere disciplinară[xxxvii], transmiterea unei dispoziții ilegale este	Parlamentul aprobă organigrama şi efectivul SIS[xl]. Curtea de Conturi - audit financiar[xli] Guvernul - asigurarea	Efectiv: [xliii] 1124 persoane Buget personal:[vii] 60373,8 mii lei Salarizare (lei lunar):[viii] Director 7100, Adjunct 6500 Șef subdiviziune 3800-5700

	face parte din partidele **politice**, să practice **antreprenoriat**[xxxv].		motiv de eliberare din serviciu.[xxxviii], [xxxix]	tehnico-materială-[xlii]	Ofiţer 2400-3600
CpDOM	În activitatea lor, avocaţii parlamentari sunt **independenţi** fată de alte autorităţi ale statului.[xliv] Nu pot fi traşi la răspundere penală sau administrativă fără acordul prealabil a Parlamentului cu excepţia flagrantului.[xlv] Nu au dreptul să desfăşoare activitate **politică**.[xlvi]	**Imixtiunea** în activitatea avocaţilor parlamentari cu scopul de a influenţa deciziile asupra unor cazuri concrete atrage răspunderea contravenţională[xlvii] Desfăşurarea activităţilor **politice** de către a.p. a duce la retragerea încrederii.[xlviii]	Avocaţii parlamentari sunt egali în drepturi[xlix], distribuie de comun acord ariile de activitate[l], pot acţiona din propria iniţiativă[li], împuternicesc personalul de specialitate să îndeplinească unele atribuţii ale lor[lii]. Directorul Centrului dispune examinarea cererilor conform specializării.[liii]	Bugetul Centrului se avizează de Ministerul Finanţelor şi se aprobă de către Parlament[liv].	Efectiv limită:[lv] 55 unităţi. Buget personal:[vii] 2479,4 mii lei Salarizare:[viii] Director 6800, Avocat parlamentar 6400, Şef subdiviziune: 4000-5100 Specialist, consultant: 2400-3600
CNI	Se declară că Comisia este o autoritate publică **autonomă** şi **independentă** [lvi] Membrii şi funcţionarii publici din cadrul CNI nu pot fi membri ai partidelor politice.[lvii]	Lipsesc prevederi specifice	Lipsesc prevederi specifice	Finanţare din Bugetul de stat[lviii]	Efectiv-limită:[lix] 26 unităţi Bugetul şi gradele de salarizare nu au fost stabilite
IGP	Inspectoratul General al Poliţiei este subordonat Ministerului de Interne[lx]	Nimeni în afară de persoanele împuternicite prin lege nu poate interveni în activitatea poliţistului[lxi]	Poliţistul este obligat să se conformeze dispoziţiilor legale primite de la conducătorul, să refuze executarea cerinţelor ilegale [lxii]	Finanţare din Bugetul de stat[lxiii]	Efectiv-limită:[lxiv] 9116 unităţi, Buget personal şi salarizare urmează a fi stabilite
Poliţia de frontieră	Guvernul aprobă structura	Garanţii formale de neimixtiune[lxv]	Lipsesc prevederi specifice	Finanţare din Bugetul de stat.[lxvi] Asigurarea tehnico-materială garantată.[lxvii]	Efectiv-limită:[lxviii] 3543 unităţi, inclusiv 335 unităţi personal tehnic. Buget personal:[vii] 131849,7 mii lei Salarizare:[viii] Director adjunct: 7000 Şef subdiviziune: 3600-5400 Ofiţer: 2400-3600

[i] **LEGE cu privire la Curtea Supremă de Justiţie nr. 789-XIII din 26.03.1996**
Articolul 3. Principiile de activitate ale Curţii Supreme de Justiţie
Curtea Supremă de Justiţie îşi desfăşoară activitatea în baza principiilor:
a) legalităţii şi publicităţii;
b) separării puterii judecătoreşti de puterea legislativă şi cea executivă;
c) independenţei puterii judecătoreşti;
e) realizării dreptului său de a adopta hotărîri legale, întemeiate şi echitabile.

[ii] **LEGE cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20.07.95**
Articolul 1. Judecătorul, purtător al puterii judecătoreşti
(1) Puterea judecătorească se exercită numai prin instanţa judecătorească în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri.
(2) Judecătorul este persoana învestită constituţional cu atribuţii de înfăptuire a justiţiei, pe care le execută în baza legii.
(3) Judecătorii instanţelor judecătoreşti sînt independenţi, imparţiali şi inamovibili şi se supun numai legii.
(4) Orice persoană, organizaţie, autoritate sau instituţie este datoare să respecte independenţa judecătorilor.

[iii] **Articolul 17.** Asigurarea independenţei judecătorului
Independenţa judecătorului este asigurată prin:
a) procedura de înfăptuire a justiţiei;
b) procedeul de numire, suspendare, demisie şi eliberare din funcţie;
c) declararea inviolabilităţii lui;
d) secretul deliberărilor şi interzicerea de a cere divulgarea lui;
e) stabilirea răspunderii pentru lipsa de stimă faţă de judecată, judecători şi pentru imixtiune în judecarea cauzei;
f) alocarea resurselor adecvate pentru funcţionarea sistemului judiciar, crearea de condiţii organizatorice şi tehnice favorabile activităţii instanţelor judecătoreşti;
g) asigurarea materială şi socială a judecătorului;
h) alte măsuri, prevăzute de lege.

[iv] **LEGE cu privire la Curtea Supremă de Justiţie nr. 789-XIII din 26.03.1996**
Articolul 3. Principiile de activitate ale Curţii Supreme de Justiţie
Curtea Supremă de Justiţie îşi desfăşoară activitatea în baza principiilor:
a) legalităţii şi publicităţii;
d) pregătirii şi prezentării bugetului propriu;

[v] **Articolul 27.** Finanţarea activităţii Curţii Supreme de Justiţie
(1) Curtea Supremă de Justiţie are buget propriu, care face parte integrantă din bugetul de stat.
(2) Bugetul Curţii se aprobă de Parlament la propunerea Plenului Curţii.
(3) Reducerea cheltuielilor legate de activitatea Curţii Supreme de Justiţie sau folosirea mijloacelor pentru asigurarea activităţii ei, pentru alte necesităţi se admite numai prin hotărîre a Parlamentului.

[vi] **Articolul 4.** Componenţa Curţii Supreme de Justiţie
(1) Curtea Supremă de Justiţie este compusă din preşedinte, trei vicepreşedinţi, care sînt concomitent preşedinţi ai Colegiul Civil, Comercial şi de Contencios Administrativ şi, respectiv, Colegiului Penal, şi 45 judecători (dintre care trei judecători exercită concomitent şi funcţia de vicepreşedinte al colegiului) care îşi desfăşoară activitatea în colegii şi în cadrul Plenului Curţii.
(3) Fiecare judecător al Curţii Supreme de Justiţie este asistat de un referent, care este licenţiat în drept, cu o vechime în specialitate juridică de cel puţin 3 ani şi se selectează în bază de concurs.
(4) În cadrul Curţii Supreme de Justiţie funcţionează aparatul preşedintelui Curţii, direcţia de generalizare a practicii judiciare şi analiză a statisticii judiciare, direcţia de evidenţă a legislaţiei şi informatică, direcţia grefei, direcţia documentare şi direcţia economico-administrativă.

[vii] **LEGEA bugetului de stat pe anul 2011 nr. 52 din 31.03.2011**
Anexa nr.2 Limitele de cheltuieli pe autorităţi publice finanţate de la bugetul de stat

[viii] **LEGE Nr. 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar**
Anexa nr.3 Salariile lunare ale persoanelor din cadrul autorităţilor publice, numite în funcţie conform legislaţiei

LEGE Nr. 48 din 22.03.2012 privind sistemul de salarizare a funcţionarilor publici

Anexa nr.1 Salariile de funcţie ale funcţionarilor publici conform gradelor şi treptelor de salarizare (în lei)
Anexa nr.2 Gradele de salarizare pentru funcţiile publice din autorităţile publice centrale
(Notă: în tabel sunt citate salariile de funcţie ale funcţionarilor publici debutanţi numiţi în funcţie prin concurs, fără sporuri şi majorări pentru performanţă şi vechime în muncă)

[ix] **LEGE Nr. 294 din 25.12.2008 cu privire la Procuratură**
Articolul 22. Sistemul organelor Procuraturii
(1) Procuratura este un sistem unic, centralizat şi ierarhic, care include: a) Procuratura Generală; b) procuraturile teritoriale; c) procuraturile specializate.
(2) Numărul organelor Procuraturii, personalul lor, localităţile de reşedinţă şi circumscripţiile în care activează ele se aprobă şi se modifică de Parlament, la propunerea Procurorului General.

[x] **Articolul 23.** Procuratura Generală
(1) Procuratura Generală este condusă de Procurorul General şi este ierarhic superioară tuturor organelor Procuraturii. Procuratura Generală organizează şi coordonează activitatea procuraturilor din subordine, gestionează bugetul Procuraturii.
(2) Subdiviziunile Procuraturii Generale sînt conduse de procurori-şefi, care pot fi ajutaţi de adjuncţi. Serviciile economico-administrative sînt conduse de persoane cu statut de funcţionar public.

Articolul 27. Procurorul General
(1) Procurorul General conduce Procuratura.
(2) Procurorul General:
d) revocă, suspendă sau anulează actele emise de procurori care contravin legii;
e) stabileşte, în corespundere cu structura aprobată de Parlament, organizarea interioară a organelor Procuraturii, repartizează mijloace pentru funcţionarea lor;
f) solicită organelor care au competenţe legale în descoperirea şi urmărirea infracţiunilor, precum şi în exercitarea activităţii operative de investigaţii, delegarea de persoane specializate în domeniu pentru a îndeplini, sub directa conducere şi sub controlul nemijlocit al procurorilor, actele procesuale conferite de lege;
h) conferă procurorilor, în condiţiile legii, grade de clasificare şi grade militare speciale;
i) decide asupra atribuţiilor şi obligaţiilor prim-adjunctului şi adjuncţilor săi, precum şi ale altor procurori din subordine;
j) convoacă procurorii inferiori în şedinţe, anual sau de cîte ori este nevoie;

[xi] **Articolul 1.** Procuratura
Procuratura este o instituţie **autonomă** în cadrul autorităţii judecătoreşti, care, în limitele atribuţiilor şi competenţei, apără interesele generale ale societăţii, ordinea de drept, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, conduce şi exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanţele de judecată, în condiţiile legii.

Articolul 2. Principiile de organizare a activităţii Procuraturii
(1) Procuratura îşi desfăşoară activitatea pe principiul legalităţii.
(2) Activitatea Procuraturii este transparentă şi presupune garantarea accesului societăţii şi al mijloacelor de informare în masă la informaţiile despre această activitate, cu excepţia restricţiilor prevăzute de lege.
(3) Principiul **independenţei** exclude posibilitatea de subordonare a Procuraturii autorităţii legislative şi celei executive, precum şi de influenţă sau de imixtiune a unor alte organe şi autorităţi ale statului în activitatea Procuraturii.
(4) Procurorul îşi organizează activitatea şi o desfăşoară pe principiul **autonomiei**, asigurat prin independenţă procesuală şi control judecătoresc, care îi oferă posibilitatea de a lua de sine stătător decizii în cauzele şi în cazurile pe care le examinează.
(5) În activitatea Procuraturii, controlul ierarhic intern şi controlul judecătoresc sînt principii care asigură exercitarea dreptului procurorului ierarhic superior de a verifica legalitatea deciziilor emise de procurorul ierarhic inferior, precum şi posibilitatea contestării în instanţă de judecată a deciziilor şi a acţiunilor cu caracter procesual ale procurorului.

[xii] **Articolul 57.** Inviolabilitatea procurorului
(1) Inviolabilitatea procurorului asigură garanţii de protecţie împotriva oricăror intervenţii şi imixtiuni în activitatea sa.

[xiii] **Articolul 33.** Statutul procurorului
(1) În exercitarea atribuţiilor, procurorul este autonom, imparţial şi se supune numai legii.
(2) Promovarea, delegarea, detaşarea şi transferul procurorului se fac numai cu acordul lui, dacă legea nu prevede altfel.
(3) Procurorul poate fi sancţionat, suspendat şi eliberat din funcţie numai în temeiurile şi în condiţiile stabilite de lege.

[xiv] **Articolul 56.** Asigurarea autonomiei procurorului

(1) Autonomia procurorului este asigurată prin:
a) determinarea strictă, prin lege, a statutului procurorului, delimitarea atribuţiilor Procuraturii, a atribuţiilor şi a competenţelor procurorului în cadrul exercitării funcţiilor Procuraturii;
b) procedura de numire, suspendare şi de eliberare din funcţie;
c) declararea inviolabilităţii lui;
d) discreţia decizională acordată prin lege procurorului în exerciţiul funcţiei;
e) stabilirea prin lege a interdicţiilor privind imixtiunea unor alte persoane sau autorităţi în activitatea procurorului;
f) alocarea de mijloace adecvate pentru funcţionarea sistemului organelor Procuraturii, crearea de condiţii organizatorice şi tehnice favorabile activităţii acestor organe;
g) asigurarea materială şi socială a procurorului;
h) alte măsuri prevăzute de lege.
(2) La luarea de decizii, procurorul este autonom, în condiţiile legii.
(3) Dispoziţiile procurorului ierarhic superior, date în scris şi în conformitate cu legea, sînt obligatorii pentru procurorii din subordine. Procurorul poate cere ca dispoziţia să-i fie dată în scris. Procurorul este în drept să refuze executarea unei dispoziţii care este vădit ilegală sau care vine în contradicţie cu conştiinţa sa juridică şi o poate contesta procurorului ierarhic superior procurorului care a emis-o.
(4) În cazul în care deciziile luate de procuror sînt considerate ca ilegale, acestea pot fi anulate motivat de către procurorul ierarhic superior.
(5) Acţiunile şi actele procurorului pot fi atacate în instanţă de judecată în cazul respingerii plîngerii de către procurorul ierarhic superior.

[xv] (2) Procurorul este supus unui regim de interdicţii conform căruia nu are dreptul:
b) să facă parte din partide sau din formaţiuni politice, să desfăşoare ori să participe la activităţi cu caracter politic, iar în exercitarea atribuţiilor să exprime sau să manifeste în orice mod convingerile sale politice;

[xvi] **Articolul 2.** Principiile de organizare a activităţii Procuraturii
(1) Procuratura îşi desfăşoară activitatea pe principiul legalităţii.
(2) Activitatea Procuraturii este transparentă şi presupune garantarea accesului societăţii şi al mijloacelor de informare în masă la informaţiile despre această activitate, cu excepţia restricţiilor prevăzute de lege.
(3) Principiul independenţei exclude posibilitatea de subordonare a Procuraturii autorităţii legislative şi celei executive, precum şi de influenţă sau de imixtiune a unor alte organe şi autorităţi ale statului în activitatea Procuraturii.
(4) Procurorul îşi organizează activitatea şi o desfăşoară pe principiul autonomiei, asigurat prin independenţă procesuală şi control judecătoresc, care îi oferă posibilitatea de a lua de sine stătător decizii în cauzele şi în cazurile pe care le examinează.

[xvii] **Articolul 56.** Asigurarea autonomiei procurorului
(1) Autonomia procurorului este asigurată prin:
a) determinarea strictă, prin lege, a statutului procurorului, delimitarea atribuţiilor Procuraturii, a atribuţiilor şi a competenţelor procurorului în cadrul exercitării funcţiilor Procuraturii;
b) procedura de numire, suspendare şi de eliberare din funcţie;
c) declararea inviolabilităţii lui;
d) discreţia decizională acordată prin lege procurorului în exerciţiul funcţiei;
e) stabilirea prin lege a interdicţiilor privind imixtiunea unor alte persoane sau autorităţi în activitatea procurorului;
f) alocarea de mijloace adecvate pentru funcţionarea sistemului organelor Procuraturii, crearea de condiţii organizatorice şi tehnice favorabile activităţii acestor organe;
g) asigurarea materială şi socială a procurorului;
h) alte măsuri prevăzute de lege.
(2) La luarea de decizii, procurorul este autonom, în condiţiile legii.

[xviii] **Articolul 23.** Procuratura Generală
(1) Procuratura Generală este condusă de Procurorul General şi este ierarhic superioară tuturor organelor Procuraturii. Procuratura Generală organizează şi coordonează activitatea procuraturilor din subordine, gestionează bugetul Procuraturii.
(2) Subdiviziunile Procuraturii Generale sînt conduse de procurori-şefi, care pot fi ajutaţi de adjuncţi. Serviciile economico-administrative sînt conduse de persoane cu statut de funcţionar public.

Articolul 27. Procurorul General
(1) Procurorul General conduce Procuratura.
(2) Procurorul General:

d) revocă, suspendă sau anulează actele emise de procurori care contravin legii;
e) stabileşte, în corespundere cu structura aprobată de Parlament, organizarea interioară a organelor Procuraturii, repartizează mijloace pentru funcţionarea lor;
f) solicită organelor care au competenţe legale în descoperirea şi urmărirea infracţiunilor, precum şi în exercitarea activităţii operative de investigaţii, delegarea de persoane specializate în domeniu pentru a îndeplini, sub directa conducere şi sub controlul nemijlocit al procurorilor, actele procesuale conferite de lege;
h) conferă procurorilor, în condiţiile legii, grade de clasificare şi grade militare speciale;
i) decide asupra atribuţiilor şi obligaţiilor prim-adjunctului şi adjuncţilor săi, precum şi ale altor procurori din subordine;
j) convoacă procurorii inferiori în şedinţe, anual sau de cîte ori este nevoie;

[xix] **Articolul 31.** Ierarhia funcţiilor de procuror
(1) Ierarhia procurorilor, în raport cu funcţia ocupată în sistemul organelor Procuraturii, se stabileşte în următoarea ordine:
a) Procurorul General;
b) prim-adjunctul şi adjuncţii Procurorului General;
c) procurorii-şefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale şi adjuncţii lor;
d) procurorii teritoriali şi procurorii specializaţi şi adjuncţii lor.
(4) Procurorii enumeraţi în ordine descrescătoare sînt ierarhic superiori procurorilor indicaţi după ei.
(5) Procurorul ierarhic superior poate să îndeplinească oricare dintre atribuţiile procurorilor din subordine.
(6) Ierarhia procurorilor constă în subordonarea procurorilor cu o funcţie inferioară celor cu o funcţie superioară, precum şi în obligaţia procurorilor de a executa şi a respecta ordinele, dispoziţiile, indicaţiile şi instrucţiunile metodologice şi de reglementare pe care le primesc de la procurorii ierarhic superiori.

[xx] **Articolul 61.** Abaterile disciplinare
Constituie abatere disciplinară:
c) imixtiunea în activitatea altui procuror sau intervenţiile de orice natură pe lîngă autorităţi, instituţii sau funcţionari pentru o soluţionare alta decît în limitele prevederilor legale în vigoare a unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei sale;
l) expunerea în public a acordului sau a dezacordului cu hotărîrea unor alţi procurori în scopul imixtiunii în activitatea lor;

[xxi] **Articolul 56.** Asigurarea autonomiei procurorului
(2) La luarea de decizii, procurorul este autonom, în condiţiile legii.
(3) Dispoziţiile procurorului ierarhic superior, date în scris şi în conformitate cu legea, sînt obligatorii pentru procurorii din subordine. Procurorul poate cere ca dispoziţia să-i fie dată în scris. Procurorul este în drept să refuze executarea unei dispoziţii care este vădit ilegală sau care vine în contradicţie cu conştiinţa sa juridică şi o poate contesta procurorului ierarhic superior procurorului care a emis-o.
(4) În cazul în care deciziile luate de procuror sînt considerate ca ilegale, acestea pot fi anulate motivat de către procurorul ierarhic superior.
(5) Acţiunile şi actele procurorului pot fi atacate în instanţă de judecată în cazul respingerii plîngerii de către procurorul ierarhic superior.

[xxii] **Articolul 138.** Bugetul Procuraturii
(1) Activitatea Procuraturii este finanţată de la bugetul de stat.
(2) Bugetul Procuraturii se aprobă de Parlament, la aprobarea bugetului de stat pentru anul respectiv, în conformitate cu legislaţia privind procesul bugetar.

[xxiii] **Articolul 139.** Asigurarea tehnico-materială a organelor Procuraturii
(1) Autorităţile administraţiei publice centrale şi locale sînt obligate să asigure organele Procuraturii cu încăperi de serviciu.
(2) Asigurarea organelor Procuraturii cu tehnică operativă şi criminalistică, cu mijloace de telecomunicaţie şi computere, cu mijloace de transport auto de serviciu se efectuează de către Procuratura Generală din mijloace de la bugetul de stat.

[xxiv] **Raportul Procurorului General "Starea legalităţii şi ordinii de drept în Republica Moldova pentru anul 2011"**, p. 6-7.
În perioada de raport în cadrul organelor Procuraturii au activat: - 748 de procurori, inclusiv - 250 de femei şi 498 de bărbaţi.
În această perioadă în baza concursului au fost angajaţi 90 de funcţionari publici.

[xxv] **LEGE Nr. 1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție**
Articolul 1. Centrul Național Anticorupție
(3) Centrul este un organ apolitic, nu acordă asistenţă şi nu sprijină niciun partid politic.
(4) Centrul este independent în activitatea sa şi se supune doar legii. Centrul dispune de independenţă organizaţională, funcţională şi operaţională în condiţiile stabilite de lege.

Articolul 3. Principiile de activitate
Centrul îşi desfăşoară activitatea pe principiile:
a) legalităţii;
b) independenţei;

Articolul 7. Organizarea activității Centrului
(2) Centrul este independent în elaborarea programului de activitate şi în exercitarea funcţiilor sale.

[xxvi] **Articolul 36**. Protecţia juridică
(1) Angajatul Centrului este persoană inviolabilă şi se află sub protecţia statului. Persoana, onoarea şi demnitatea lui sînt ocrotite de lege.
(2) Urmărirea penală a angajaţilor Centrului se exercită de către procuror. Urmărirea penală a directorului şi a adjuncţilor lui poate fi pornită numai de către Procurorul General, cu informarea Parlamentului.

[xxvii] **Articolul 37**. Inadmisibilitatea imixtiunii în activitatea angajatului
(1) În exercitarea atribuţiilor, angajatul se subordonează numai şefului său nemijlocit şi direct. Nimeni altcineva nu are dreptul de a interveni în activitatea colaboratorului.
(2) În caz de primire din partea şefului sau a altor persoane cu funcţie de răspundere a unor ordine sau indicaţii ce vin în contradicţie cu legea, angajatul este dator să se călăuzească de lege.
(3) Cerinţele angajatului Centrului adresate cetăţenilor şi persoanelor cu funcţie de răspundere şi acţiunile întreprinse de el se consideră legitime atît timp cît organul sau persoana cu funcţie de răspundere, împuternicite să exercite controlul asupra activităţii lui şi asupra respectării legalităţii în timpul acestei activităţi, nu demonstrează contrariul.

[xxviii] **Articolul 26.** Obligaţiile angajatului Centrului
(1) Angajatul Centrului este obligat:
f) să consemneze în registrul special ţinut de subdiviziunea de securitate internă încercările terţilor de a-l influenţa în exercitarea atribuţiilor de serviciu şi să informeze în scris directorul.

[xxix] **Articolul 16.** Restricţii
(2) Angajatul Centrului nu este în drept:
a) să exercite o altă funcţie remunerată, cu excepţia activităţii didactice, ştiinţifice sau de creaţie;
b) să desfăşoare personal sau prin intermediul unui terţ activitate de întreprinzător;
c) să fie membru al organului de conducere al unei întreprinderi;
d) să fie împuternicitul sau reprezentantul unui terţ în organele Centrului;
f) să facă uz de serviciu în interesul unor partide, altor organizaţii social-politice, unor asociaţii obşteşti, inclusiv sindicale, şi comunităţi religioase.
(4) În cazul în care a încălcat prevederile prezentului articol şi a comis vreo acţiune incompatibilă cu funcţia deţinută în Centru, angajatul este concediat, indiferent de vechimea acţiunii.

Articolul 34. Temeiurile încetării serviciului
(2) Eliberarea poate avea loc:
m) în cazul rămînerii definitive a actului de constatare prin care s-a stabilit emiterea/adoptarea de către angajatul Centrului a unui act administrativ sau încheierea unui act juridic cu încălcarea dispoziţiilor legale privind conflictul de interese;

[xxx] **Articolul 7**. Organizarea activității Centrului
(1) Centrul este un organ unitary, centralizat și ierarhic, constituit din aparat central și subdiviziuni teritoriale.

[xxxi] **Articolul 9.** Atribuţiile directorului
(1) Directorul:
a) organizează şi asigură activitatea Centrului, inclusiv a subdiviziunilor lui teritoriale şi a Colegiului, şi este responsabil de exercitarea atribuţiilor Centrului;

e) aprobă planurile de finanţare în limita alocaţiilor prevăzute în legea bugetului pe anul respectiv şi le înaintează Parlamentului spre aprobare;

[xxxii] **Hotărîrea Guvernului Nr. 50 din 03.02.2010 cu privire la structura şi efectivul-limită ale Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice şi Corupţiei**
2. Se stabileşte:
efectivul-limită al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice şi Corupţiei şi subdiviziunilor subordonate în număr de 523 unităţi;
personalul de deservire tehnică al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice şi Corupţiei şi subdiviziunilor subordonate în număr de 53 unităţi

[xxxiii] **LEGE Nr. 753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova**
Articolul 2. Cadrul juridic al activităţii Serviciului
(1) Cadrul juridic al activităţii Serviciului îl constituie Constituţia Republicii Moldova, prezenta lege, alte acte legislative, decretele Preşedintelui Republicii Moldova şi hotărîrile Guvernului.

[xxxiv] **LEGE Nr. 170 din 19.07.2007 privind statutul ofiţerului de informaţii şi securitate**
Articolul 61. Inadmisibilitatea imixtiunii în activitatea ofiţerului de informaţii
(1) În exerciţiul funcţiei, ofiţerul de informaţii se supune numai legii şi execută indicaţiile şefilor superiori.
(2) Nici o persoană nu este în drept să intervină în activitatea profesională a ofiţerului de informaţii.
(3) Este interzisă antrenarea ofiţerului de informaţii în exerciţiul unor funcţii ce nu ţin de obligaţiile lui de serviciu.
(4) Personalitatea ofiţerului de informaţii este inviolabilă. Împiedicarea lui de a-şi îndeplini obligaţiile de serviciu, atingerea demnităţii şi onoarei, opunerea de rezistenţă, ameninţarea, uzul de violenţă, atentatul la viaţa, la sănătatea şi la bunurile lui şi ale membrilor săi de familie atrag răspunderea prevăzută de lege.
(5) Cerinţele legitime ale ofiţerului de informaţii sînt executorii. Cerinţele ofiţerului de informaţii şi acţiunile întreprinse de el sînt legitime atîta timp cît organul sau persoana cu funcţie de răspundere învestite cu exercitarea controlului asupra activităţii lui şi asupra respectării legalităţii acestei activităţi nu demonstrează contrariul.

Articolul 62. Procedurile speciale aplicabile ofiţerului de informaţii
(1) În timpul îndeplinirii obligaţiilor de serviciu, ofiţerul de informaţii, dacă prezintă legitimaţia sau insigna de serviciu, nu poate fi reţinut, audiat, percheziţionat, inclusiv mijlocul lui personal de transport sau cel folosit de el, nu pot fi ridicate documentele şi obiectele aflate asupra sa decît în modul stabilit de lege, cu avizul prealabil al Procurorului General şi în prezenţa unui reprezentant al Serviciului, cu excepţia cazurilor de infracţiune flagrantă.
(2) În caz de reţinere a ofiţerului de informaţii, organul care a efectuat măsurile în cauză este obligat să informeze Serviciul în decurs de o oră din momentul reţinerii.

[xxxv] **LEGE Nr. 753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova**
Articolul 14. Personalul Serviciului
(5) Pe perioada activităţii în Serviciu colaboratorii nu pot deţine cetăţenia altor state.
(6) Colaboratorii Serviciului nu pot face parte din partide şi din alte organizaţii social-politice. Salariaţii civili pot întemeia şi se pot afilia la sindicate.
(7) Colaboratorii Serviciului nu pot să desfăşoare sau să fie implicaţi în vreun fel în activitate de întreprinzător, să acorde sprijin altor persoane în astfel de activităţi, să fondeze societăţi comerciale, cooperative şi organizaţii necomerciale şi să participe la administrarea lor, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege.

LEGE Nr. 619 din 31.10.1995 privind organele securităţii statului
Articolul 7. Nepartinitatea organelor securităţii statului
(1) În organele securităţii statului este interzisă activitatea partidelor şi a altor organizaţii social-politice. Lucrătorilor din organele securităţii statului (militari şi colaboratori, salariaţi civili) le este interzis să facă parte din partide, mişcări şi alte asociaţii obşteşti care urmăresc scopuri politice.

[xxxvi] **LEGE Nr. 170 din 19.07.2007 privind statutul ofiţerului de informaţii şi securitate**
Articolul 36. Eliberarea din serviciu
(1) Eliberarea din serviciu a ofiţerului de informaţii se efectuează în caz de:
o) încălcare a restricţiilor sau interdicţiilor prevăzute la art.40;

Articolul 40. Restricţii şi interdicţii
(1) Ofiţerului de informaţii se restrînge exerciţiul următoarelor drepturi şi libertăţi:

d) dreptul de a fi ales şi de a desfăşura activităţi politice, cu excepţia dreptului la vot. Opiniile politice pot fi exprimate numai în afara serviciului. La locul de serviciu al ofiţerului de informaţii se interzice propagarea ideilor de natură să determine ofiţerii să încalce neutralitatea politică;
(2) Ofiţerului de informaţii este interzis:
b) să îndeplinească alte funcţii decît cele în care este numit sau detaşat, să desfăşoare alte activităţi remunerate, cu excepţia activităţilor ştiinţifice, didactice şi de creaţie care nu împiedică îndeplinirea obligaţiilor de serviciu. Ofiţerul de informaţii poate fi desemnat în calitate de membru de comisie, consiliu, grup de lucru, permanente sau ad-hoc, cu acordul conducerii Serviciului;
c) să desfăşoare sau să fie implicat în orice fel în activitate de întreprinzător, să acorde sprijin altor persoane în astfel de activităţi, să fondeze societăţi comerciale, cooperative şi organizaţii necomerciale şi să participe la administrarea lor. Ofiţerul de informaţii poate îndeplini funcţia de membru al consiliului de administraţie din întreprinderile de stat, funcţia de fondator al căreia o exercită Serviciul;

[xxxvii] **Articolul 31.** Abaterile disciplinare
(3) Sînt abateri disciplinare specifice şi următoarele fapte:
f) imixtiunea în activitatea altui ofiţer de informaţii;

[xxxviii] **Articolul 36.** Eliberarea din serviciu
(1) Eliberarea din serviciu a ofiţerului de informaţii se efectuează în caz de:
o) încălcare a restricţiilor sau interdicţiilor prevăzute la art.40;

Articolul 40. Restricţii şi interdicţii
(2) Ofiţerului de informaţii este interzis:
a) să iniţieze, să dea şi să transmită dispoziţii ilegale;

[xxxix] **LEGE Nr. 619 din 31.10.1995 privind organele securităţii statului**
Articolul 21. Protecţia juridică a militarilor şi colaboratorilor din organele securităţii statului
(4) În cazul în care militarii şi colaboratorii din organele securităţii statului primesc un ordin, o dispoziţie sau o indicaţie care contravine legii, ei sînt obligaţi să acţioneze conform legislaţiei.
(5) Persoana cu funcţii de răspundere care a dat ordinul, dispoziţia sau indicaţia ce contravine legii poartă răspunderea stabilită de legislaţie.
(6) Militarii şi colaboratorii din organele securităţii statului au dreptul să atace în justiţie acţiunile persoanelor cu funcţii de răspundere, dacă consideră că li se limitează drepturile sau li se lezează demnitatea.

[xl] **LEGE Nr. 753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova**
Articolul 24. Directorul Serviciului, în termen de 2 luni după numirea în funcţie, va prezenta Parlamentului Spre aprobare efectivul Serviciului.

[xli] **Articolul 20.** Controlul asupra activităţii Serviciului
(4) Controlul activităţii financiare a Serviciului este exercitat de Curtea de Conturi.

[xlii] **LEGE Nr. 619 din 31.10.1995 privind organele securităţii statului**
Articolul 19. Asigurarea financiară şi tehnico-materială a organelor securităţii statului
(1) Asigurarea financiară a organelor securităţii statului se realizează de la bugetul de stat, în condiţiile legii.
(2) Asigurarea tehnico-materială a organelor securităţii statului o efectuează Guvernul.
(3) Modul şi normele de asigurare tehnico-materială a organelor securităţii statului sînt stabilite de Guvern, la propunerea organelor securităţii statului.

[xliii] **Hotărîrea Parlamentului Nr. 800 din 11.02.2000 cu privire la aprobarea efectivului Serviciului de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova**
Art.1. - Se aprobă efectivul Serviciului de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova în număr de 1124 de persoane.

[xliv] **LEGE Nr. 1349 din 17.10.1997 cu privire la avocaţii parlamentari**
Art.11. - (1) În exerciţiul mandatului, avocaţii parlamentari sînt independenţi faţă de deputaţii Parlamentului, Preşedintele Republicii Moldova, autorităţile publice centrale şi locale şi persoanele cu funcţii de răspundere de toate nivelurile.
(2) În activitatea lor, avocaţii parlamentari se conduc de principiile legalităţii, transparenţei, echităţii sociale, democraţiei, umanismului, accesibilităţii, după cum le dictează conştiinţa.

[xlv] **Art.12.** - (1) Personalitatea avocatului parlamentar este inviolabilă pe toată durata mandatului.
(3) Avocaţii parlamentari nu pot fi traşi la răspundere penală sau administrativă, nu pot fi reţinuţi, arestaţi, percheziţionaţi, supuşi controlului personal fără acordul prealabil al Parlamentului, cu excepţia cazurilor de infracţiune flagrantă.

[xlvi] **Art.8.** - (1) Avocatul parlamentar nu poate deţine nici o funcţie electivă sau publică, nu poate practica alte activităţi retribuite, cu excepţia activităţii didactice şi ştiinţifice.
(2) Avocatul parlamentar nu are dreptul să desfăşoare activitate politică, să fie membru al vreunui partid sau al unei alte organizaţii social-politice.
(3) În decurs de 10 zile de la data depunerii jurămîntului, avocatul parlamentar este obligat să înceteze orice activitate incompatibilă cu statutul său şi să suspende apartenenţa sa la oricare partid sau altă organizaţie social-politică.

[xlvii] **Art.32**. - Imixtiunea în activitatea avocaţilor parlamentari cu scopul de a influenţa deciziile acestora asupra unor sesizări concrete, ignorarea intenţionată de către persoanele cu funcţii de răspundere de toate nivelurile a sesizărilor şi neîndeplinirea recomandărilor avocaţilor parlamentari, precum şi împiedicarea sub oricare altă formă a activităţii acestora atrag după sine răspundere în conformitate cu legislaţia.

Codul Contravenţional al Republicii Moldova Nr. 218 din 24.10.2008
Articolul 320. Imixtiunea în activitatea avocatului parlamentar
Imixtiunea în activitatea avocatului parlamentar pentru a influenţa deciziile acestuia asupra unor sesizări, ignorarea intenţionată de către persoana cu funcţie de răspundere a sesizării şi neîndeplinirea recomandărilor date de avocatul parlamentar, împiedicarea sub orice altă formă a activităţii acestuia se sancţionează cu amendă de la 20 la 30 de unităţi convenţionale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 75 la 100 de unităţi convenţionale aplicată persoanei cu funcţie de răspundere.

[xlviii] **Art. 9.** - (4) Propunerea de retragere a încrederii poate fi înaintată de Preşedintele Republicii Moldova ori de cel puţin 20 de deputaţi în Parlament în următoarele cazuri:
c) nerespectare a cerinţelor stabilite la art.8 alin.(3).
Art.8. - (3) În decurs de 10 zile de la data depunerii jurămîntului, avocatul parlamentar este obligat să înceteze orice activitate incompatibilă cu statutul său şi să suspende apartenenţa sa la oricare partid sau altă organizaţie social-politică.

[xlix] **Art.4.** - (1) Parlamentul numeşte 4 avocaţi parlamentari, egali în drepturi, unul dintre care este specializat în problemele de protecţie a drepturilor copilului.

[l] **Art. 11. -** (21) Distribuirea domeniilor de activitate ale avocaţilor parlamentari are loc prin decizie a lor, luată de comun acord, şi se aprobă prin ordin al directorului Centrului pentru Drepturile Omului.

[li] **Art.21.** - (1) În cazul cînd există informaţii veridice privind încălcarea în masă sau gravă a drepturilor şi libertăţilor constituţionale ale cetăţenilor, în cazurile de o importanţă socială deosebită sau în cazul cînd este necesar de a apăra interesele unor persoane ce nu pot folosi de sine stătător mijloacele juridice de apărare, avocatul parlamentar este în drept să acţioneze din proprie iniţiativă, luînd, în limitele competenţei sale, măsurile corespunzătoare.
(2) Avocatul parlamentar este în drept să deschidă din proprie iniţiativă un proces în legătură cu faptele depistate de încălcare a drepturilor şi libertăţilor omului.

[lii] **Hotărîrea Parlamentului Nr. 57 din 20.03.2008 de aprobare a Regulamentului Centrului pentru Drepturile Omului, a structurii, a statului de funcţii şi a modului de finanţare a acestuia**
28. Avocaţii parlamentari împuternicesc personalul de specialitate din cadrul Serviciului investigaţii şi monitorizare să îndeplinească unele atribuţii ale lor, potrivit legii.

[liii] **11.** Conform unei decizii adoptate în comun, avocaţii parlamentari se pot specializa în ramuri aparte ale dreptului.
21. Timpul şi locul primirii în audienţă în teritoriu le stabileşte directorul Centrului, cu acordul avocaţilor parlamentari. Orarul de primire în audienţă este adus în prealabil la cunoştinţă petiţionarilor.
25. Directorul Centrului dispune avocatului parlamentar să examineze cererile respective, ţinînd cont de specializarea acestuia.

[liv] **LEGE Nr. 1349 din 17.10.1997 cu privire la avocaţii parlamentari**
Art.37. - (1) În chestiunile ce ţin de, asistenţa socială, medicală şi de altă natură, avocatul parlamentar se asimilează cu judecătorul Curţii Supreme de Justiţie.
(2) Centrul pentru Drepturile Omului dispune de buget propriu, care face parte din bugetul de stat.

(3) Proiectul bugetului Centrului pentru Drepturile Omului, cu avizul prealabil al Ministerului Finanţelor, se aprobă de către Parlament concomitent cu bugetul de stat.

[lv] **Hotărîrea Parlamentului Nr. 57 din 20.03.2008 de aprobare a Regulamentului Centrului pentru Drepturile Omului, a structurii, a statului de funcţii şi a modului de finanţare a acestuia**
Art.1. - Se aprobă: statul de funcţii al Centrului pentru Drepturile Omului de 55 de unităţi.

[lvi] **LEGE Nr. 180 din 19.12.2011 cu privire la Comisia Naţională de Integritate**
Anexa nr.1 Regulamentul Comisiei Naţionale de Integritate
1. Comisia Naţională de Integritate, denumită în continuare Comisie, este o autoritate publică autonomă şi independentă faţă de alte autorităţi publice, faţă de persoane fizice şi juridice, care îşi exercită atribuţiile ce îi sînt date în competenţă prin Legea nr. 1264-XV din 19 iulie 2002 privind declararea şi controlul veniturilor şi al proprietăţii persoanelor care deţin o funcţie de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcţionarilor publici şi a unor persoane cu funcţie de conducere şi prin Legea nr. 16-XVI din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese.

[lvii] **11.** Poate fi numită în funcţia de membru al Comisiei persoana care corespunde cumulativ următoarelor cerinţe:
f) la momentul numirii, nu face parte din nici un partid politic;
j) nu a fost agent sau colaborator al serviciilor de informaţii pînă în anul 1991, nu a fost şi nu este agent sau colaborator operativ, inclusiv sub acoperire, informator sau colaborator al serviciilor de informaţii.

15. În exercitarea atribuţiilor de serviciu, membrul Comisiei nu are dreptul:
a) să practice orice altă activitate remunerată, cu excepţia activităţii ştiinţifice, didactice şi de creaţie;
b) să fie membru al vreunui partid politic;
c) să primească ori să acorde recompense băneşti sau alte avantaje necuvenite, ce contravin intereselor legitime ale societăţii şi ale statului;

36. În exercitarea atribuţiilor de serviciu, funcţionarul public al aparatului Comisiei nu are dreptul:
a) să practice orice altă activitate remunerată, cu excepţia activităţii ştiinţifice, didactice şi de creaţie;
b) să fie membru al vreunui partid politic;
c) să primească ori să acorde recompense băneşti sau alte avantaje necuvenite, ce contravin intereselor legitime ale societăţii şi ale statului;
e) să-şi exprime în mod public opinia cu privire la cauzele aflate în proces de examinare în Comisie.

[lviii] **Art. 2.** – Activitatea Comisiei Naţionale de Integritate este finanţată de la bugetul de stat.

[lix] **Art. 1.** – Se aprobă:
c) personalul-limită al Comisiei Naţionale de Integritate în număr de 26 de unităţi.

[lx] **Legea Nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliţiei şi statutul poliţistului**
Articolul 2. Poliţia
Poliţia este o instituţie publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile şi libertăţile fundamentale ale persoanei prin activităţi de menţinere, asigurare şi restabilire a ordinii şi securităţii publice, de prevenire, investigare şi de descoperire a infracţiunilor şi contravenţiilor.

Articolul 7. Competenţele ministrului afacerilor interne în domeniul de activitate a Poliţiei
Ministrul afacerilor interne determină direcţiile strategice de activitate a Poliţiei în realizarea Programului de activitate al Guvernului, elaborează şi promovează politica statului în activitatea Poliţiei. Ministrul afacerilor interne are următoarele competenţe în domeniul de activitate a Poliţiei:

[lxi] **Articolul 27.** Inadmisibilitatea imixtiunii în activitatea poliţistului
Nimeni altcineva decît persoanele împuternicite prin lege nu are dreptul să intervină în activitatea poliţistului. Nimeni nu-l poate obliga pe poliţist să îndeplinească acţiuni ce nu sînt stabilite prin lege.

[lxii] **Articolul 30.** Executarea dispoziţiilor conducătorului
(1) Poliţistul este obligat să se conformeze dispoziţiilor legale (ordinelor, indicaţiilor obligatorii spre executare) primite de la conducătorul său direct şi de la conducătorul subdiviziunii din care face parte.
(2) La primirea unui ordin, în formă scrisă sau verbal, ori a unor indicaţii ce contravin legislaţiei, poliţistul este obligat să refuze executarea cerinţei ilegale şi să aplice prevederile legii. Refuzul de a executa ordinul sau indicaţiile care contravin legii poate fi expus iniţial verbal, urmînd a fi motivat obligatoriu în formă scrisă de îndată ce a devenit posibil.

(3) Dispoziţia se consideră ilegală dacă aceasta este în contradicţie cu legislaţia în vigoare, depăşeşte competenţa autorităţii publice sau necesită acţiuni pe care destinatarul dispoziţiei nu are dreptul să le îndeplinească.
(4) Poliţistul nu poate fi sancţionat sau prejudiciat pentru sesizarea cu bună-credinţă cu privire la dispoziţiile ilegale ale conducătorului.
(5) Şefii poartă răspundere pentru legalitatea şi oportunitatea dispoziţiilor pe care le dau poliţiştilor din subordine, fiind obligaţi, totodată, să verifice modul de îndeplinire a acestora.

[lxiii] **Articolul 10.** Finanţarea şi asigurarea tehnico-materială a Poliţiei
(1) Poliţia este finanţată de la bugetul de stat şi din alte surse neinterzise de lege.
(2) Modul şi normele de asigurare tehnico-materială a Poliţiei se stabilesc de Guvern, la propunerea ministrului afacerilor interne.
(3) Autorităţile administraţiei publice locale pot finanţa din bugetele proprii realizarea unor acţiuni ale subdiviziunilor teritoriale ale Poliţiei legate de asigurarea ordinii şi securităţii publice în teritoriu.

[lxiv] **Hotărîrea Guvernului Nr. 986 din 24.12.2012 cu privire la structura şi efectivul-limită ale Inspectoratului General al Poliţiei al Ministerului Afacerilor Interne**
2. Se stabileşte efectivul-limită al Inspectoratului General al Poliţiei şi al subdiviziunilor subordonate acestuia în număr de 9116 unităţi (dintre care 183 unităţi – personal auxiliar), inclusiv:
efectivul-limită al organului central în număr de 90 unităţi;
efectivul-limită al subdiviziunilor specializate în număr de 2725 unităţi;
efectivul-limită al subdiviziunilor teritoriale în număr de 6301 unităţi.

[lxv] **LEGE Nr. 283 din 28.12.2011 cu privire la Poliţia de Frontieră**
Articolul 54. Inadmisibilitatea imixtiunii în activitatea poliţistului de frontieră
(1) În exerciţiul funcţiunii, poliţistul de frontieră se supune numai legii şi execută indicaţiile superiorilor.
(2) Nicio persoană nu are dreptul să intervină în activitatea profesională a poliţistului de frontieră.
(3) Se interzice antrenarea poliţistului de frontieră în executarea unor funcţii ce nu ţin de obligaţiile sale de serviciu.
(4) Împiedicarea poliţistului de frontieră de a-şi îndeplini obligaţiile de serviciu, atingerea demnităţii şi a onoarei, opunerea de rezistenţă, ameninţarea, recurgerea la violenţă, atentatul la viaţa, la sănătatea şi la bunurile sale şi ale membrilor familiei sale atrag răspunderea prevăzută de lege.
(5) Cerinţele legitime ale poliţistului de frontieră sînt executorii. Cerinţele poliţistului de frontieră şi acţiunile întreprinse de el sînt considerate legitime atît timp cît organul sau persoana cu funcţie de răspundere învestite cu exercitarea controlului asupra activităţii sale şi asupra respectării legalităţii acestei activităţi nu vor stabili contrariul.

[lxvi] **Articolul 56.** Finanţarea
Activitatea Poliţiei de Frontieră este finanţată de la bugetul de stat şi din alte surse conform legislaţiei.

[lxvii] **Articolul 57.** Asigurarea materială şi tehnică
(1) Patrimoniul aflat în gestiunea Poliţiei de Frontieră include: spaţii locative şi de serviciu, edificii şi construcţii ale organelor de conducere şi ale altor subdiviziuni, ale organizaţiilor şi instituţiilor de învăţămînt pentru pregătirea şi specializarea personalului, utilaje, baza instructiv-materială şi mijloace tehnice de instruire, armament, tehnică specială, construcţii şi baraje, alte bunuri utilizate de Poliţia de Frontieră la executarea atribuţiilor care îi revin.
(2) Asigurarea materială şi tehnică a Poliţiei de Frontieră, crearea infrastructurii la obiectivele şi subdiviziunile sale se efectuează din contul bugetului de stat, din alte surse, conform legislaţiei.

[lxviii] **Hotărîrea Guvernului Nr. 434 din 19.06.2012 cu privire la Poliţia de Frontieră**
2. Se stabileşte efectivul-limită al Poliţiei de Frontieră în număr de 3543 unităţi, inclusiv 335 unităţi personal de deservire tehnică.

2.2 Standardele internaţionale

Autorităţile pentru promovarea drepturilor omului

ONU:[11]

1. Instituția națională **va dispune de infrastructura necesară bunei desfășurări a activităților, și în special de fonduri suficiente**. Scopul acestor fonduri va fi de a permite instituției să mențină personalul și sediul propriu, și prin urmare să **fie independentă de Guvern și să nu fie supusă controlului financiar care ar putea afecta independența ei**. (para 2).

Consiliul Europei:[12]

1. « … The ombudsperson, his or her deputies and the staff of the secretariat should be immune from legal process in respect of works spoken or written and all acts performed by them in their official capacity and within the limit of their authority (functional immunity).» (page 10)

2. Își va păstra independența în executarea atribuțiilor și **se va conduce doar după Constituția și legislația în vigoare**.., precum și normele și principiile recunoscute ale dreptului internațional… Nu va fi subordonat nici unui funcționar public la nivel național sau local. (pagina 12),

3. Bugetele.. Luând în considerare faptul că ele reprezintă un subiect sensibil și sunt de o importanță majoră pentru independența instituției, poate fi prevăzut în lege că autoritățile publice **nu vor folosi procesul bugetar pentru alocarea fondurilor din buget într-un mod care interferează cu independența instituției...**" (pagina 15),

4. "Legislația privind instituția ombudsmanului trebuie să prevadă că alocările bugetare vor fi adecvate pentru asigurarea îndeplinirii depline, independente și eficace a responsabilităților și atribuțiilor instituției, luând în considerare, pentru referință, aspectele precum numărul de petiții depuse la instituția anul anterior. De asemenea, Legea sau statutul pot asigura **independența bugetară** relativă a instituției ombudsmanului, printr-o prevedere că **instituția însăși va prezenta propunerea pentru bugetul acesteia**." (pagina 15),

5. "Posibilitatea stabilirii unităților organizaționale în afara sediului central… ar consolida organizarea teritorială a instituției și este binevenită… **Deciziile privind necesitatea creării unor asemenea unități suplimentare, forma (inclusiv și numărul) lor optime pentru buna implementare a mandatului, trebuie luate la discreția ombudsmanului**. Nu este nevoie de implicarea legislativului în luarea acestor decizii." (pagina 25)

6. „… whatever status the Ombudsman institution is assimilated with - the judiciary or public officials – it is always given an appropriately high rank, which is also reflected in salary levels. The issue of setting the ombudsman's remuneration is not only an issue of public respect but also of independence of the institution." „The salaries of ombudsman's staff should … be determined in accordance with applicable legislation" (page 10)

[11] Principiile Oficiului Înaltului Comisar al Naţiunilor Unite pentru Drepturile Omului privind statutul Instituţiilor Naţionale (Principiile de la Paris) adoptate prin rezoluţia Adunării Generale nr. 48/134 din 20 decembrie 1993.

[12] Comisia Europeană pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia), Compilation on the ombudsman institution, Strasburg, 1 decembrie 2011, CDL(2011)079.

Autorităţile de procuratură

Consiliul Europei[13]

1. De aceea, Comisia se axează pe metode de limitare a riscului de influenţare nepotrivită, care variază de la conferirea independenţei pentru procurori – care pot fi însă supuşi unor modalităţi de reanalizare, inspecţie sau control a deciziilor intr-un mod adecvat - până la **interzicerea formulării unor ordine în anumite cauze individuale** şi chiar până la existenţa unor proceduri care să permită **formularea de instrucţiuni în scris şi în mod public.** Sub acest aspect, prezintă o importanţă deosebită existenţa unor mecanisme adecvate de a asigura consistenţa şi transparenţă în procesul de luare a deciziilor. (para 22),

2. ...independenţa sau autonomia procuraturii nu este la fel de categorică ca cea a instanţelor. Chiar şi acolo unde procuratura este o instituţie independentă, **poate exista un control ierarhic asupra deciziilor şi activităţilor procurorilor, alţii decât procurorul general**. (para 28),

3. Elementul principal al acestei independenţe „externe" a procuraturilor sau a Procurorului General, constă în **imposibilitatea executivului să dea instrucţiuni în cauze individuale** Procurorului General (şi desigur, direct altor procurori). Instrucţiunile de ordin general, cum ar fi de exemplu cele de a instrumenta cu severitate şi celeritate anumite tipuri de infracţiuni, sunt mai puţin problematice. Asemenea **instrucţiuni pot fi considerate ca un aspect de politică care poate fi decis în mod corespunzător de Parlament sau Guvern**. (para 30),

4. Independenţa organului de urmărire penală trebuie privită distinct, de orice fel de "independenţă internă" a procurorilor, alţii decât Procurorului General. Într-un **sistem de subordonare ierarhică, procurorii sunt obligaţi să respecte ordinele, îndrumările şi instrucţiunile date de superiorii lor.** Independenţa, în acest sens restrâns, poate fi privită ca un sistem unde exercitarea activităţilor legale de către procurori, alţii decât procurorul general, **nu necesită obţinerea aprobării prealabile a superiorilor sau o confirmare a acţiunilor lor**. Procurorii, alţii decât procurorului general, se bucură adesea mai degrabă de **garanţii în privinţa neimplicării superiorului ierarhic**. (para 31),

5. Pentru a evita instrucţiuni neadecvate, este esenţială **dezvoltarea unei liste care să cuprindă asumarea de garanţii de neinfluenţare a activităţilor procurorului**. Neinfluenţarea presupune asigurarea faptului că **activităţile procurorului în faza de judecată nu sunt supuse nici presiunilor externe nici altor presiuni nepotrivite sau ilegale interne venite din interiorul sistemului de procuratură**. Asemenea garanţii ar trebui să vizeze numirea, răspunderea disciplinară/eliberarea din funcţie, dar şi reguli specifice privind managementul de caz şi mecanisme de luare a deciziilor. (para 32), ... **ar trebui exclusă responsabilitatea în faţa Parlamentului în cauze individuale cu privire la decizii de urmărire sau neurmărire penală.** (para 42),

6. Este important să se clarifice care aspecte din activitatea procurorului impun sau nu impun să fie făcute independent. E**lementul crucial pare a fi cel privind decizia cu privire la începerea urmăririi penală, dacă să fie numai a procurorului, nu şi a executivului sau a legislativului**. (para 43),

[13] Raportul Comisiei Europene pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) privind standardele europene referitoare la independenţa sistemului judiciar, Partea II – Procuratura şi organele de urmărire penală, (Veneţia, 17-18 decembrie 2010 nr. CDL-AD(2010)040)

7. Având în vedere calităţile speciale necesare pentru procurori, pare a fi **nerecomandabil ca procesul de numire a lor să fie lăsat în întregime în seama procurorilor ierarhici superiori**. Sunt diferite metode care pot ajuta în eliminarea pericolului din cadrul unui sistem de urmărire penală monolitic în care instrucţiunile venite de sus contează mai mult decât legea. **În vederea pregătirii pentru numirea unor procurori competenţi ar fi utilă contribuţia unui expert.** Aceasta - în mod ideal - poate fi realizată în cadrul unui **organism independent cum ar fi un Consiliu al Procurorilor sau unui corp de procurori cu mare vechime** (procurori seniori) a căror experienţă le va permite să propună candidaţi potriviţi pentru numire. Un astfel de organism ar putea acţiona la recomandarea **Procurorului General, având dreptul ca pentru motive întemeiate să refuze a numi o persoană**. (para 48),

8. Prin urmare, atunci când un procuror, altul decât procurorul general, primeşte o instrucţiune, acesta are dreptul de a primi ordinul redactat în scris, dar Recomandarea 2000(19) **nu împiedică ca ordinele presupuse a fi ilegale să fie totuşi date**. Procurorul are, de asemenea, dreptul de a iniţia o **procedură pentru a i se permite înlocuirea sa de către un alt procuror în cazul în care un ordin este considerat a fi ilegal sau contrar conştiinţei lui**. **Nu poate** fi lăsată deschisă posibilitatea ca o astfel de **procedură să fie iniţiată de superiorul ierarhic care ar avea un interes** în înlocuirea unui procuror, altul decât procurorul general, care a avut îndrăzneala să conteste legalitatea ordinului dat. (para 58),

9. Comisia este de părere că aceste **garanţii nu sunt adecvate şi ar trebui să fie în continuare dezvoltate**. O afirmaţie precum că un ordin este ilegal e foarte gravă şi ar trebui nu doar să aibă nu aibă un rezultat simplu constând în luarea cauzei de la procurorul care s-a plâns. **Orice ordin care este contrar punctului de vedere al unui procuror inferior ar trebui motivat şi în cazul unei plângeri referitoare la ilegalitatea unui ordin, o instanţă sau o structură independentă, ca de exemplu, un Consiliu al Procurorilor ar trebui să decidă cu privire la legalitatea ordinului**. (para 59),

10. Un mijloc de influenţare a unui procuror este transferarea sa la o altă procuratură fără consimţământul său. Ameninţările cu astfel de transferuri pot fi folosite ca un instrument pentru a pune presiune asupra procurorului sau un procuror "neascultător" poate fi îndepărtat dintr-un caz delicat. **Din nou, ar trebuie sa fie disponibilă o cale de atac adresată unui organism independent – ca, de exemplu, un Consiliu al Procurorilor sau un alt organism similar**. (para 60).

Agenţiile poliţieneşti

OSCE[14]:

1. Poliția face obiectul supravegherii și controlului efectiv din partea autorităților civile competente. ”Statele participante consideră controlul politic democratic asupra activității poliției un element indispensabil al stabilității și securității.” Trebuie să existe, însă, o **separare, reprezentantul Guvernului fiind responsabil pentru stabilirea politicilor, supravegherea și examinarea, pe când conducerea poliției își exercită competențele și controlul asupra managementului operațional**. (para 113),

2. **Ofițeri superiori de poliție trebuie investiți cu suficientă responsabilitate operațională pentru a fi în stare de a lua decizii operaționale în mod autonom.** Aceste decizii trebuie să fie în concordanță cu legislația în vigoare și supuse examinării din partea autorităților legislative, executive și judiciare. Autoritățile politice mențin dreptul de a examina corectitudinea procedurală a acțiunilor polițienești, precum și modul de implementare a politicii în domeniu. (para 115),

3. Pretutindeni, poliția se află sub presiunea de a combate creșterea criminalității și amenințările la adresa securității internaționale și naționale, inclusiv cele legate de terorism internațional. **Poliția trebuie**, însă, **să activeze în permanență în conformitate cu legislația națională (cum ar fi constituția, codul penal, legea cu privire la poliția) și standardele internaționale în domeniul aplicării legii (și drepturilor omului)**, precum și să demonstreze angajamentul față de supremația legii în practică. (para 10),

4. Legislația și politici scrise care reglementează activitatea și conduita poliției trebuie să fie clare, precise, precum și accesibile publicului. Aceste **politici și linii directoare vor defini rolurile funcționale ale poliției, valorile, misiunile, obiectivele și prioritățile agențiilor**. De asemenea, ele trebuie să conțină **regulile, regulamentele și cele mai bune practice clare pentru îndeplinirea unor sarcini polițienești concrete**. Mai mult ca atât, ele trebuie să abordeze reglementarea legală a autorității polițienești, precum și definiții exacte ale infracțiunilor penale. Punerea acestor politici și regulamente la dispoziția publicului permite măsurarea și evaluarea performanțelor poliției. (para 11).

Agenţiile anticorupţie

Transparency International:

1. “Pentru a-și desfășura cu succes activitatea, Agenția Anticorupție are nevoie de următoarele:
   a. sprijin politic angajat la cele mai înalte nivele ale guvernului (autorităților publice),
   b. resursele adecvate pentru îndeplinirea misiunii sale;
   c. independența politică și operațională în investigația chiar si a celor mai înalte nivele guvernamentale;
   d. puteri adecvate de acces la documentație și de investigare a martorilor;
   e. legislația “user-friendly” (inclusiv privind criminalizarea ”îmbogățirii fără justă cauză”) și
   f. conducere care să fie percepută în termenii celei mai înalte integrități. ”[15]

[14] Îndrumar privind activitatea poliţienească democratică, Consilier Superior pentru Activitatea Poliției pe lângă Secretarul General al OSCE, mai 2008, ediția 2.

[15] Pagina 96. Capitolul 11. Agenții Anticorupție Independente, Jeremy Pope, Combaterea Corupției: Elementele Sistemului Național de Integritate. Ghidul Transparency International, 2000 http://www.transparency.org/publications/sourcebook.

2. ”… modul în care o structură anticorupție, puternică si independentă, poate fi făcută răspunzătoare, iar corupția internă minimizată. Un mod de abordare, care a funcționat bine în Hong Kong, este de a crea un Comitet de supracontrol a tuturor aspectelor de activitate a Agenției, cu participare din afara agenției, din partea societății civile si a sectorului privat. **Un caz nu poate fi închis, după cum nici investigația nu poate fi oprita fără informarea si acordul Comitetului**.”[16]

OCDE:

1. ”Independența acestor organe necesită o atenție deosebită pentru a **limita posibilitatea abuzului lanțului de comandă și a structurii ierarhice**, fie pentru a discredita confidențialitatea investigărilor sau pentru a interfera în luarea deciziilor operaționale majore privind **pornirea, continuarea și încheierea urmăririi penale.**”[17]
2. ”**Baza legală trebuie**, când este posibil, stipulată prin **lege și nu prin actele normative, hotărârile Guvernului, Președintelui sau autorităților locale**.”[18]

PNUD:

1. **Multiplicarea liniilor de raportare ale Agenției Anticorupție este de asemenea o cale de a îmbunătăți supravegherea, Agenția devenind responsabilă față de mai multe autorități.**

Agenţiile de informaţii şi securitate

DCAF:

Safeguards against Ministerial Abuse

- Intelligence legislation should include safeguards against ministerial abuse and the politicisation of intelligence services. Various possible safeguarding mechanisms are imaginable, such as the requirement that all ministerial instructions be put in writing and/or disclosed to an external review body as well as the ministerial requirement to brief the Leader of the Opposition;
- Intelligence Services should not take any action to further the interests of a political party;[19]

Internal Direction and Control of the Agency

- Intelligence services should not be beyond the law. Therefore staff who suspect or become aware of illegal actions and orders within the services should be under a duty to report their suspicions;
- A codified practice should be in place which guarantees appropriate support and security for whistleblowers;
- Intelligence Services staff should be trained to a code of conduct which includes consideration of the ethical boundaries to their work. This training should be kept up to date and available to staff throughout their tenure;
- Internal administrative policies should be formalised with a clear legal status.
- Matters too detailed or sensitive to appear in legislation should be governed by formal internal administrative policies with a clear legal status.[20]

---

16 Pagina 104. Capitolul 11. Agenții Anticorupție Independente, Jeremy Pope, Combaterea Corupției: Elementele Sistemului Național de Integritate. Ghidul Transparency International, 2000 http://www.transparency.org/publications/sourcebook.

17 Para 4, Pagina 17, G. Klemenčič și J. Stusek, Universitatea din Maribor, Slovenia și I. Gaika, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Instituțiile anticorupție specializate. Prezentarea modelelor, 2007, http://www.oecd.org/document/31/0,3746,en_36595778_36595861_39972191_1_1_1_1,00.html

18 Para 3, Pagina 17, ibidem.

19 Pagina 124, Hans Born și Ian Leigh, Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Human Rights Centre of the University of Durham (UK), 2005.

20 Pagina 123, Hans Born și Ian Leigh, Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Human Rights Centre of the University of Durham (UK), 2005.

2.3 Situația națională vs. cele mai bune practici internaționale

CRITERIILE DE EVALUARE:

Autonomia şi independenţa

1) Garanții de independență (formale)	**4) Autonomia operaționala în luarea deciziilor, micro-management**	**5) Autonomia intra-instituțională**	**2) Autonomia bugetara**	**3) Autonomia financiara**
Autonomia instituției asigurată prin lege	Mandatul instituției stabilit prin lege, necontradictoriu, lipsa de suprapuneri	Autonomia personalului în luarea deciziilor operaționale	Finanțarea din bugetul de stat	Sediul şi personalul asigurat
Concentrarea pe funcțiile de supraveghere si implementare a politicilor	Instituția desfăşoară doar activitățile prevăzute în lege	Există un mecanism de denunțare a instrucțiunilor ilegale sau imorale în instanță sau organ de supraveghere	Reducerea bugetului în comparație cu anul anterior doar cu justificare	Funcțiile instituționale de bază acoperite (în baza unei evaluări funcționale sau indicatorilor numerici)
Imunitatea operațională a conducerii şi personalului	Principalul are puteri de control doar dpdv a stabilirii priorităților si evaluării implementării mandatului	Personalul are drept la cuvânt şi apel în cazuri disciplinare sau de transfer	Bugetul instituției nu poate fi redus după aprobarea bugetului de stat	Angajarea experților, instruirea personalului şi echipament tehnic asigurate
Interzicerea imixtiunii Principalului, altora, inclusiv în gestionarea cazurilor individuale	Judiciarul are doar puteri de control si supraveghere dpdv al legalității şi respectării drepturilor omului	Există proceduri de declanşare a investigaţiilor şi activităţilor operative de documentare	Instituția îşi formulează propriul buget cu justificare	Remunerarea şi statutul angajaților comparabile cu benchmark-ul european
Interzicerea recomandării politice de examinare şi investigare a unor situaţii şi cazuri	Există un mecanism de denunțare şi investigare a influențelor externe nejustificare	Sancţiunile şi pedepsele pentru influenţe nelegitime prevăzute în lege, sunt proporționale, nu pot fi evitate	Dacă instituția contribuie la returnarea resurselor financiare în bugetul de stat, o parte (10-50%) se atribuie în bugetul instituției	Structura salarială stabilă, cu sporuri legate de performanțe instituționale si individuale
Prevederea pedepselor pentru imixtiunea si recomandarea politică	Sancțiuni pentru influențe din exterior clare prevăzute în lege			

REZULTATE	Procuratura	CNA	SIS	CpDOm	CNI	IGP	Poliția de frontieră
1) Garanții de independență (formale)	67	67	50	100	17	33	25
2) Autonomia operațională în luarea deciziilor	42	42	50	42	17	50	17
3) Autonomia intra-instituțională	80	20	60	10	0	50	20
4) Autonomia bugetară	20	40	30	20	20	30	20
5) Autonomia financiară	80	30	50	30	20	40	50
AUTONOMIA ŞI INDEPENDENȚA	**58**	**40**	**48**	**40**	**15**	**41**	**26**

GRADUL DE CORESPUNDERE CELOR MAI BUNE PRACTICI INTERNAȚIONALE

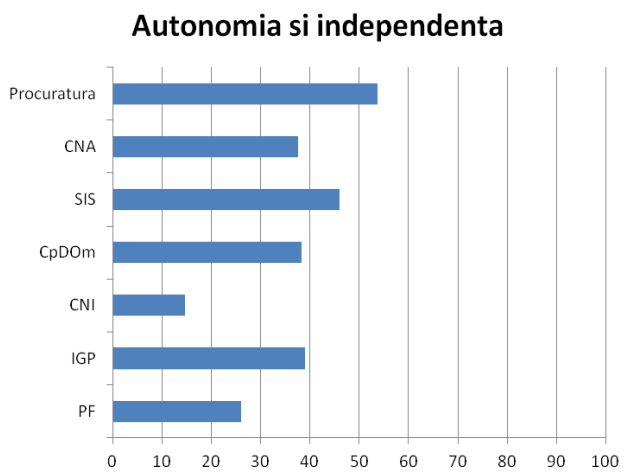

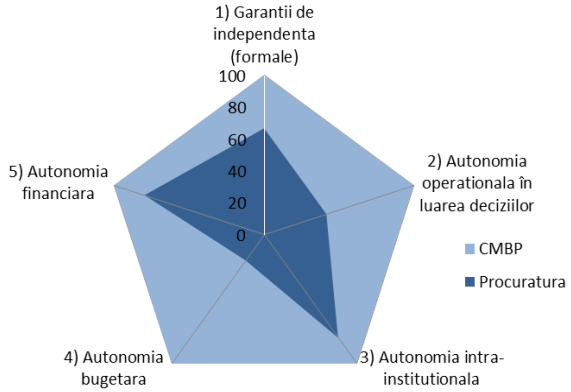

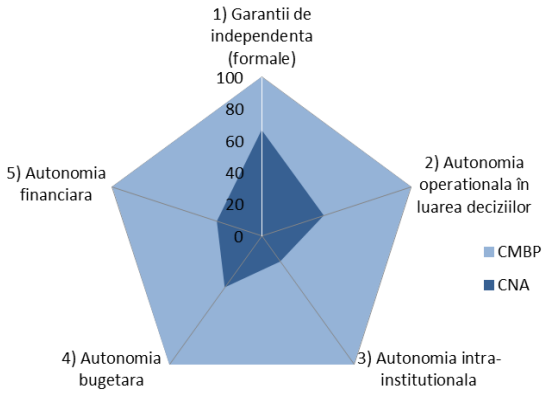

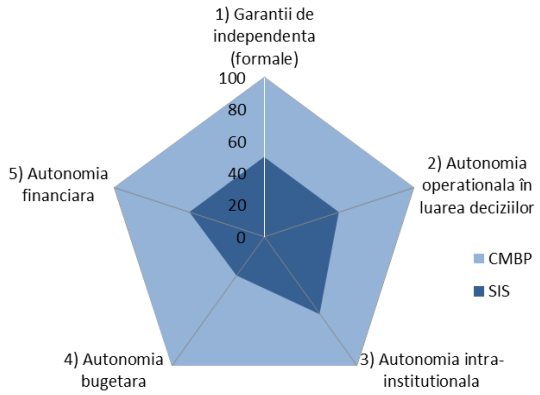

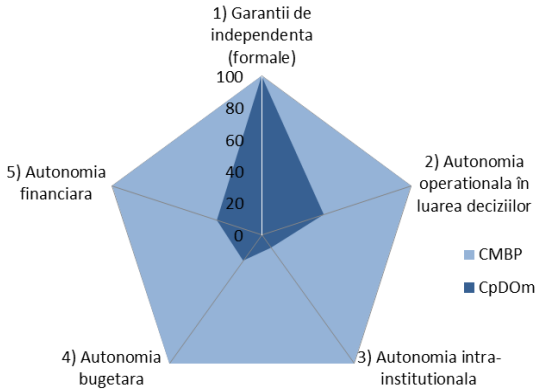

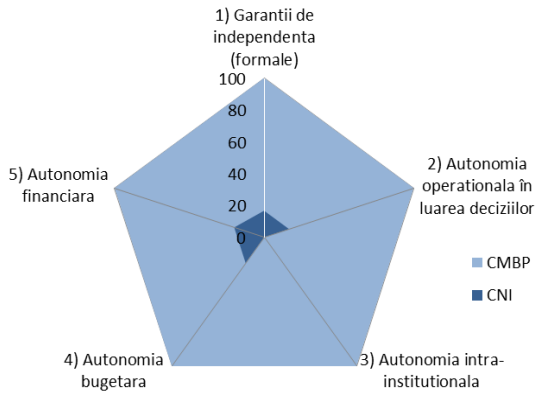

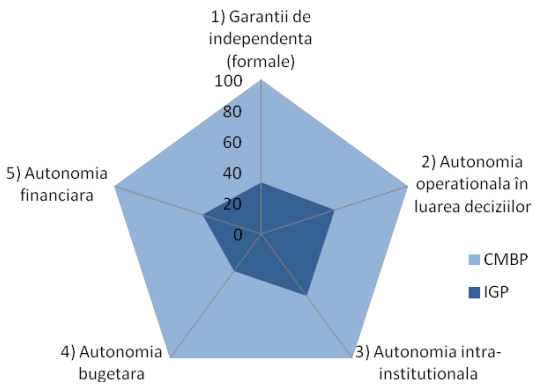

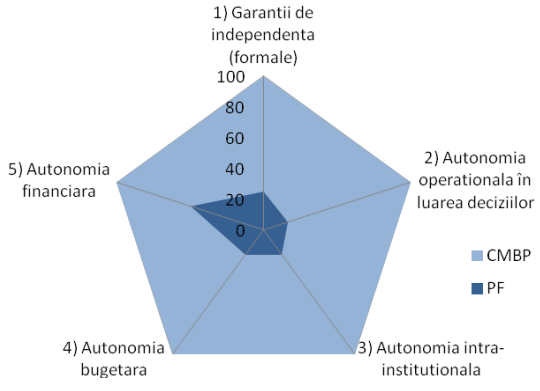

CMBP – cele mai bune practici internaționale.

2.4 Concluzii şi recomandări generice

Majoritatea instituţiilor conţin prevederi declarative referitor la independenţa activităţii şi interzicerea imixtiunii în activitatea funcţionarilor din cadrul instituției. În cadrul tuturor instituțiilor este interzisă activitatea politică.

> *În cazul Procuraturii, CNA, CNI, CpDOM se specifică independenţa activităţii. Este interzisă imixtiunea în activitatea angajaților Procuraturii, CNA, SIS și CpDOM.*

Pentru majoritatea instituţiilor discutate lipsesc prevederi specifice care interzic influenţa în activitatea operaţională din afară. Influenţa din afară poate veni la nivel instituţional, cînd se operează cu reduceri de buget pe parcursul anului sau indisponibilitatea surselor tehnico-materiale pentru desfăşurarea activităţilor, sau la nivel operaţional, în special din partea autorităţilor care exercită control prin intermediul dispoziţiilor şi direcţionărilor pe anumite situaţii şi cazuri.

> *Doar în cazul CpDOM imixtiunea în activitatea avocaților parlamentari atrage răspunderea contravențională. Legile Procuraturii și CNA conţin cîteva referinţe timide de interzicere a imixtiunii la nivelul instituţional.*

Raportarea instituţională faţă de executiv creează presiuni suplimentare asupra independenţei şi autonomiei în activitatea instituțiilor menționate. Influenţa se amplifică prin controlul asupra resurselor financiare şi a bugetului. Prin urmare garanţiile de independenţă şi autonomie în cazul instituţiilor date trebuie asigurate cu maximă vigilenţă. Raportarea şi controlul Parlamentului creează riscurile similare, însă natura riscurilor conţine mai puţine influențe de ordin administrativ.

> *Poliția de frontieră și Inspectoratul General al Poliției sunt instituții în subordinea executivului.*

Autonomia financiară şi bugetară este punctul cel mai vulnerabil. Nici o lege nu specifică că instituţia îşi elaborează propriul buget în funcţie de obiectivele sale, lipseşte în esenţa procesul de raportare a obiectivelor instituţionale cu alocaţiile financiare. Principiul de acordare a resurselor şi bugetului necesar şi adecvat în activitatea instituţiei lipseşte.

> *CpDOM, Poliția de frontieră trebuie să primească aviz pozitiv din partea Ministerului Finanţelor. În cazul CNI lipseşte vreo prevedere relevantă.*

Autonomia intra-instituţională trebuie asigurată prin acordarea garanţiilor individuale şi prevederi care sancţionează şi pedepsesc influenţa şi presiunea superiorilor asupra acţiunilor pe marginea cazurilor individuale. Revizuirea acţiunilor pe filieră ierarhiei este posibilă ca parte a procedurilor interne.

> *În cazul Procuraturii și SIS, imixtiunea în activitatea altui angajat constituie o abatere disciplinară, iar instrucțiuni ilegale pot fi atacate în instanță și servi ca motiv de eliberare din serviciu. Celelalte legi (cu excepția unei prevederi declarative în Legea CNA) nu prevăd expres garanţii individuale de neimixtiune în activitatea angajatului*

Concluziile generice:

1. Garanţiile instituţionale de independenţă sunt prezente, însă în cele mai multe cazuri sunt declarative,
2. Autonomia bugetară este rudimentară, planificarea şi managementul bugetelor este deschisă influenţei din partea executivului.
3. Imixtiunea din afară şi presiuni din interior asupra cazurilor concrete nu sunt descurajate prin prevederea mecanismelor de protecţie, denunţare şi pedepsire.

Recomandările generice:

1. Legile referitoare la instituţiile menţionate trebuie să prevadă în ***mod expres independenţa, autonomia funcţională şi operativă***. Garanţiile date trebuie să includă ***nu doar interzicerea imixtiunii în gestionarea cazurilor*** individuale, dar şi sancţiuni pentru ***recomandarea politică de examinare şi investigare a unor situaţii şi cazuri***.

2. Garanţiile de independenţă pentru instituţiile cu sarcini de a combate fenomene cu implicarea factorilor decizionali importanţi trebuie asigurate prin reglementarea tuturor activităţilor instituţiilor ***doar prin legi aprobate de Parlament***.

3. Pentru instituţiile şi autorităţile care se află în ***subordinea executivului garanţiile de independenţă instituţională trebuie prevăzute în mod obligatoriu şi accentuat.*** Interzicerea imixtiunii în activitatea funcţională şi operaţională din partea executivului trebuie însoţită de sancţiuni. Instituţiile pot fi ***doar obiectul controlului şi supravegherii din punctul de vedere al legalităţii.***

4. Autonomia bugetară prevede că instituţia trebuie să poată formula singura propriul buget, reieşind din obiectivele şi planurile instituţionale. Avizul Ministerului Finanţelor va justifica orice modificare a bugetului. Instituţiei trebuie acordate ***suficiente resurse financiare pentru realizarea activităţilor operaţionale***. Legea trebuie să ***interzică în mod expres modificarea prin reducere a resurselor financiare pe parcursul anului***.

5. **Adoptarea procedurilor şi protocoalelor de activitate** privitor la toate situaţiile relevante activităţii angajaţilor pe marginea cazurilor şi situaţiilor – ce va facilita cunoaşterea şi respectarea acestora de către angajaţii, prin urmare creînd o protecţie mai mare,

6. Legislaţia va prevedea mecanisme eficiente de ***protejare a angajaţilor instituţiilor date de influenţa nejustificată din afară şi din interiorul instituţiei.*** Mecanismele eficiente vor prevedea proceduri accesibile de denunţare a cazurilor date, declanşarea investigaţiilor şi activităţilor operative de documentare acestora, sancţiunile şi pedepsele pentru influenţele date.

7. **Asigurarea în practică a sancţionării penale în cazul influenţelor** din afară asupra angajaţilor instituţiei.

8. Asigurarea independenţei procesuale, administrative şi logistice a angajaţilor responsabili de calificarea cauzelor.

3. Responsabilizarea și transparența

3.1 Analiza situaţiei naţionale

	3.1 Poziţionarea instituţională	**3.2 Competenţele**	**3.3 Control intern**	**3.4 Raportarea, control extern, indicatorii de performanţă**	**3.5 Transparența**
CSJ ***(pentru comparaţie)***	*Separarea puterii judecătoreşti*	*Judecă cazurile în prima instanţă şi în recurs*		*Lipsesc, cu excepţia cerinţelor de transparenţă a actului de justiţie*	
Procuratura	Control Parlamentar	Conducerea urmăririi penale[i]	Atestarea profesională o dată la 5 ani, denunțarea conflictului de interese, codul de etică intern.	Control instituțional al Parlamentului, control judecătoresc. Procurorul prezintă Parlamentului rapoarte anuale de activitate a procuraturii[ii]	Legea asigura transparența, accesul societății și mass media la informații despre activitatea Procuraturii. Info despre conducerea, rapoartele, agenda colegiului disciplinar sunt publicate pe site.
CNA	Supraveghere Parlamentară	Preîntâmpinarea, depistarea şi curmarea contravenţiilor şi crimelor, corupţiei, protecţionismului terorismului, expertiza anticorupţie.[iii]	Atestarea profesională o dată la 4 ani, testarea integrităţii profesionale, monitorizarea stilului de viaţă, declarația de venituri și proprietate, de interese personale.	Monitorizare din partea societății, supraveghere parlamentară, controlul autorității judiciare; controlul respectării legii de procuratură; audit public extern.[iv] Raportare anuală Parlamentului și Guvernului.	Conform legii, raportul anual trebuie să fie public, însă acesta nu este publicat pe site. Info despre conducerea, declarațiile de venit ale directorului CNA sunt plasate pe site.
SIS	Control Parlamentar şi a preşedintelui ţării	Domenii:[v] contracararea acțiuni contra securității statului, schimbarea prin violenţă a orânduirii constituţionale, subminarea suveranităţii, independenţei şi integrităţii teritoriale a ţării Acţiuni[vi]: - informarea, contra-informarea, masuri de investigaţie	Atestare profesională o dată la 4 ani, declarația de venituri și proprietate, declarația de interese personale.	Controlul Parlamentului, Preşedintelui, Guvernului, instanţelor judecătorești[vii] Coordonarea activității: Preşedintele ţării sub control Parlamentar[viii] Control Parlamentar prin comisia parlamentară pentru securitate[ix] Prezentarea anuală a raportului de activitate Parlamentului[x]. Procuratura exercită supraveghea activității SIS[xi]. Controlul respectării drepturilor omului - conducătorul Serviciului, procuratura, instanţele de judecată [xii].	Informarea despre activitatea SIS prin mass-media[xiii]. Instituția are site web, info despre conducerea este disponibilă.
CpDOM	Raportarea Parlamentului	Asigurarea drepturilor omului	Denunțarea conflictului de interese	Control instituțional al Parlamentului. Centrul prezintă anual Parlamentului un raport despre respectarea drepturilor omului[xiv], raportul este discutat și avizat în comisia pentru drepturile omului.	Principiul transparenței stabilit de lege, raportul anual se publică în Monitorul Oficial, info despre conducere pe site.

CNI	Raportarea Parlamentului	Controlul veniturilor şi a conflictelor de interese a funcţionarilor publici	Declaraţii cu privire la venitul şi proprietate, interese personale, incompatibilităţi	Control instituţional al Parlamentului.	Lipsesc prevederi specifice
IGP	Raportarea Ministerului Afacerilor Interne	Menţinerea, asigurarea şi restabilirea ordinii şi securităţii publice, prevenirea, investigarea şi descoperirea infracţiunilor şi contravenţiilor	Declaraţii cu privire la venitul şi proprietate, declaraţii de interese personale, testarea integrităţii profesionale, monitorizarea stilului de viaţă, evaluarea anuală de serviciu, Codul de etică intern	Ministrul afacerilor interne determină direcţiile strategice de activitate a Poliţiei în realizarea Programului de activitate al Guvernului, elaborează şi promovează politica statului în domeniu Control instituţional – MAI, procuratură, organizaţiile naţionale şi internaţionale care asigură protecţia drepturilor omului. Controlul utilizării mijloacelor bugetare – MAI şi alte autorităţi abilitate. Seful IGP raportează despre activitatea sa ministrului afacerilor interne şi Prim-ministrului, la solicitarea acestora. Şeful IGP va prezenta rapoarte în mass media o dată în 6 luni.	Legea prevede că Poliţia va informa publicul despre activităţile sale. IGP este în proces de constituire şi încă nu dispune de site web.
Poliţia de frontieră	Raportarea Ministerului Afacerilor Interne	Supravegherea, control al frontierei, combate migraţia ilegală şi criminalitatea.	Evaluarea de serviciu anuală, declaraţii de venit şi proprietate, norme deontologice interne	Control instituţional al Ministerului Afacerilor Interne.[xv] Controlul activităţii exercitat de Parlament, de Preşedintele Republicii Moldova şi de Guvern (competenţele nu sunt specificate). Audit public – Curtea de Conturi. [xvi]	Transparenţa se asigură prin colaborarea cu societate civilă, mass-media, pagina web, transparenţa procesului decizional.

[i] **LEGE cu privire la Procuratură nr. 294-XVI din 25.12.2008**. Conducerea şi exercitarea urmăririi penale.
Articolul 7. Atribuţiile procurorului în cadrul investigaţiilor de constatare a acţiunilor care urmează a fi sancţionate penal

[ii] **Articolul 27.** Procurorul General
(3) Procurorul General prezintă anual Parlamentului raport despre starea legalităţii şi ordinii de drept din ţară, precum şi despre măsurile întreprinse pentru redresarea ei. Raportul Procurorului General este făcut public şi se plasează în internet pe pagina oficială a Procuraturii.

[iii] **LEGE Nr. 1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Centrul Național Anticorupție**.
Articolul 4. Atribuţiile Centrului. (1) În atribuţiile Centrului intră:
a) prevenirea, depistarea, cercetarea şi curmarea contravenţiilor şi infracţiunilor de corupţie şi a celor conexe corupţiei, precum şi a faptelor de comportament corupţional; c) prevenirea şi combaterea spălării banilor şi finanţării terorismului, în condiţiile Legii nr. 190-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la prevenirea şi combaterea spălării banilor şi finanţării terorismului;
d) efectuarea expertizei anticorupţie a proiectelor de acte legislative şi a proiectelor de acte normative ale Guvernului, precum şi a altor iniţiative legislative prezentate în Parlament, în vederea corespunderii lor cu politica statului de prevenire şi combatere a corupţiei.
e) asigurarea desfăşurării evaluării riscurilor de corupţie în cadrul autorităţilor şi instituţiilor publice prin instruire şi consultare, monitorizare şi analiză a datelor referitoare la evaluarea riscurilor de corupţie, precum şi coordonarea elaborării şi executării planurilor de integritate.
(2) Atribuţiile Centrului sînt exhaustive şi nu pot fi modificate sau completate decît prin lege.

[iv] **Articolul 44.** Controlul şi supravegherea activităţii Centrului
(1)Activitatea Centrului este supusă monitorizării din partea societăţii, supravegherii parlamentare şi controlului autorităţii judiciare în limitele competenţelor stabilite.
(2) Controlul şi supravegherea modului în care angajaţii Centrului în exerciţiul funcţiunii respectă legea este exercitat de procuratură în condiţiile legii.
(3) Auditul public extern al utilizarii mijloacelor bugetare alocate pentru întreţinerea Centrului îl efectuează Curtea de Conturi.

[v] **LEGE Nr. 753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova**
Articolul 7. Atribuţiile Serviciului
Serviciului îi revin atribuţiile:
a) elaborarea şi realizarea, în limita competenţei sale, a unui sistem de măsuri orientate spre descoperirea, prevenirea şi contracararea următoarelor acţiuni care, conform legislaţiei, periclitează securitatea de stat, publică şi a persoanei:
- acţiunile îndreptate spre schimbarea prin violenţă a orînduirii constituţionale, subminarea sau lichidarea suveranităţii, independenţei şi integrităţii teritoriale a ţării. (Aceste acţiuni nu pot fi interpretate în detrimentul pluralismului politic, realizării drepturilor şi libertăţilor constituţionale ale omului.);
- activitatea ce contribuie, în mod direct sau indirect, la desfăşurarea de acţiuni militare împotriva ţării sau la declanşarea războiului civil;
- acţiunile militare sau alte acţiuni violente care subminează temeliile statului;
- acţiunile care au ca scop răsturnarea prin violenţă a autorităţilor publice legal alese;
- acţiunile care favorizează apariţia de situaţii excepţionale în transport, telecomunicaţii, la unităţile economice şi cele de importanţă vitală;
- spionajul, adică transmiterea informaţiilor ce constituie secret de stat altor state, precum şi obţinerea ori deţinerea ilegală a informaţiilor ce constituie secret de stat în vederea transmiterii lor unor state străine sau structuri anticonstituţionale;
- trădarea manifestată prin acordarea de ajutor unui stat străin în desfăşurarea de activităţi ostile împotriva Republicii Moldova;
- acţiunile care lezează drepturile şi libertăţile constituţionale ale cetăţenilor şi pun în pericol securitatea de stat;
- pregătirea şi comiterea atentatelor la viaţa, sănătatea şi inviolabilitatea persoanelor oficiale supreme ale ţării, a oamenilor de stat şi fruntaşilor vieţii publice din alte state aflaţi în Republica Moldova;
- sustragerea de armament, muniţii, tehnică de luptă, substanţe explozive, radioactive, otrăvitoare, narcotice, toxice şi de altă natură, contrabanda cu acestea, producerea, folosirea, transportarea şi păstrarea lor ilegală, dacă prin aceasta se aduce atingere intereselor de asigurare a securităţii de stat;
- constituirea de organizaţii sau grupări ilegale care periclitează securitatea de stat sau participarea la activitatea acestora;
b) protecţia secretului de stat, exercitarea controlului privind asigurarea păstrării şi prevenirii scurgerii informaţiilor ce constituie secret de stat şi altor informaţii importante pentru stat;

c) crearea, asigurarea funcţionării şi securităţii sistemelor guvernamentale de telecomunicaţii, elaborarea strategiei şi realizarea politicii naţionale în domeniul creării, administrării şi asigurării funcţionării şi securităţii sistemelor speciale de telecomunicaţii;
d) desfăşurarea activităţii de combatere a terorismului, finanţării şi asigurării materiale a actelor teroriste.

[vi] **Articolul 8.** Direcţiilede activitate ale Serviciului
(1) Pentru îndeplinirea atribuţiilor ce ţin de asigurarea securităţii de stat, Serviciul desfăşoară:
a) activităţi informative;
b) activităţi contrainformative;
c) combaterea infracţiunilor ale căror urmărire penală sînt atribuite, conform legislaţiei, Serviciului.

[vii] **Articolul 20.** Controlul asupra activităţii Serviciului
(1) Controlul asupra activităţii Serviciului este exercitat de Parlament, Procuratură şi instanţele judecătoreşti, în limita competenţei lor.
(2) Serviciul prezintă, în modul stabilit, anual şi în caz de necesitate la cerere, Parlamentului, în şedinţă plenară, Preşedintelui Republicii Moldova şi Guvernului rapoarte privind desfăşurarea activităţii sale.

[viii] **Articolul 1.** Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova
(1) Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova (denumit în continuare Serviciu) este organul de stat specializat în domeniul asigurării securităţii de stat.
(2) Activitatea Serviciului este coordonată de către Preşedintele Republicii Moldova, în limitele competenţei sale, şi este supusă controlului parlamentar.
(3) Serviciul reprezintă un organ unitar centralizat, constituit din subunităţile aparatului central al Serviciului şi organele lui teritoriale.
(4) Efectivul Serviciului este stabilit şi aprobat de Parlament la propunerea directorului Serviciului.

[ix] **Articolul 20.** Controlul asupra activităţii Serviciului (3) Auditul public extern al parlamentar asupra activităţii Serviciului se efectuează de către Comisia pentru securitatea naţională, conform regulamentului acesteia.

[x] **Articolul 20.** Controlul asupra activităţii Serviciului. (2) Serviciul prezintă, în modul stabilit, anual şi în caz de necesitate la cerere, Parlamentului, în şedinţă plenară, Preşedintelui Republicii Moldova şi Guvernului rapoarte privind desfăşurarea activităţii sale. (3) Auditul public extern al parlamentar asupra activităţii Serviciului se efectuează de către Comisia pentru securitatea naţională, conform regulamentului acesteia. (4) Controlul activităţii financiare a Serviciului este exercitat de Curtea de Conturi.

[xi] **Articolul 21.** Supravegherea exercitată de procuror. (1) Supravegherea respectării legislaţiei Republicii Moldova de către Serviciu este exercitată de Procuratura Generală.

[xii] **Articolul 4.** Respectarea drepturilor şi libertăţilor omului în activitatea Serviciului
(2) Cetăţenii ale căror drepturi şi libertăţi au fost încălcate de către persoane cu funcţii de răspundere ale Serviciului sînt în drept să reclame acţiunile persoanelor în cauză în organul ierarhic superior al Serviciului, la procuratură sau în instanţa judecătorească. Conducătorul organului respectiv al Serviciului, procurorul sau judecătorul este obligat să întreprindă măsuri pentru repunerea în aceste drepturi şi libertăţi, pentru repararea prejudiciului cauzat şi tragerea la răspundere a celor vinovaţi, conform legislaţiei.

[xiii] **Articolul 5.** Dreptul cetăţenilor la informaţie privind activitatea Serviciului
(1) Cetăţenii sînt informaţi despre activitatea Serviciului prin intermediul mass-media şi prin alte forme, în modul stabilit de legislaţie.

[xiv] **LEGE Nr. 1349 din 17.10.1997 cu privire la avocaţii parlamentari**
Art.34. - (1) La începutul fiecărui an, pînă la data de 15 martie,Centrul pentru Drepturile Omului prezintă Parlamentului un raport despre respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în decursul anului precedent. Raportul va conţine un capitol consacrat situaţiei privind respectarea drepturilor copilului.
(2) Concomitent, în Parlament se discută informaţia despre activitatea Centrului pentru Drepturile Omului, prezentată de Comisia pentru drepturile omului, şi propunerile în vederea îmbunătăţirii acestei activităţi.
(3) Raportul anual al Centrului pentru Drepturile Omului se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

[xv] **LEGE Nr. 283 din 28.12 cu privire la Poliţia de Frontieră**
Articolul 4. Competenţa Ministerului Afacerilor Interne

Ministerul Afacerilor Interne exercită controlul şi coordonează activitatea Poliţiei de Frontieră, elaborează şi promovează politica statului în activitatea Poliţiei de Frontieră, în domeniul combaterii migraţiei ilegale, exercită alte atribuţii prevăzute de legislaţia în vigoare.

[xvi] **Articolul 59.** Controlul activităţii Poliţiei de Frontieră
(1) Controlul activităţii Poliţiei de Frontieră este exercitat de Parlament, de Preşedintele Republicii Moldova, de Guvern şi de Ministerul Afacerilor Interne, în limitele competenţelor.
(2) Auditul public extern al activităţii financiare, al modului de formare, de administrare şi de utilizare a mijloacelor financiare ale Poliţiei de Frontieră este exercitat de Curtea de Conturi.

3.2 Standardele internaţionale

Autorităţile de procuratură

Consiliul Europei[21]

1. Unele **instrumente specifice de responsabilitate** par a fi necesare în special în cazurile în care parchetul este independent. **Prezentarea de rapoarte publice de către Procurorul General ar putea fi un astfel de instrument**. Prezentarea unor astfel de rapoarte către Parlament sau către autoritatea executivă ar putea depinde de cadrul legal în vigoare, precum şi de tradiţiile naţionale. În astfel de cazuri, în astfel de rapoarte **Procurorul General ar trebui să prezinte intr-o modalitate transparentă modul în care orice indicaţie generală dată de către executiv a fost pusă în aplicare.** Existenţa unor linii directoare pentru exercitarea funcţiei de urmărire penală şi a unor coduri de etică pentru procurori au un rol important în stabilirea unor standarde. Acestea pot fi adoptate chiar de către autorităţile parchetului ori pot fi adoptate de către Parlament sau de Guvern. (para 44),

2. Trebuie luat în considerare faptul că există un risc de presiune populistă în anumite cauze ce pot apărea în faţa Parlamentului, dar şi faptul că responsabilitatea în faţa acestuia poate pune presiune indirectă asupra unui procuror care să evite să ia decizii nepopulare sau care să ia decizii care vor fi populare pentru legislativ. Prin urmare***, ar trebui exclusă responsabilitatea în faţa Parlamentului în cauze individuale cu privire la decizii de urmărire sau neurmărire penală.*** (para 42)[22]

3. Faptul că multe aspecte din activitatea procurorului reprezintă subiectul verificării de către instanţele de judecată reprezintă, de asemenea, o formă de responsabilizare. În sistemele în care procurorul nu supraveghează ancheta, relaţia dintre procuror şi anchetator creează în mod necesar un grad de responsabilitate. **Cea mai mare problemă privind responsabilitatea (sau mai degrabă lipsa ei) apare în cazul în care procurorii iau decizia de neurmărire penală. Dacă în această situaţie nu există vreun remediu judiciar - de exemplu, din partea celor care sunt victime ale faptelor penale – atunci există un risc ridicat cu privire la lipsa responsabilităţii.** (para 45),

4. În cele din urmă, parchetele ca şi celelalte organe de stat sunt responsabile pentru cheltuielile publice prin orice mecanisme de audit public care au loc şi care ar trebui să se desfăşoare în orice jurisdicţie. (para 46),

5. **Actele procurorilor care au implicaţii asupra drepturilor omului, cum sunt percheziţia sau arestarea, trebuie să rămână sub controlul judecătorilor. În unele state, exista o „înclinaţie spre urmărire" căci se pare că astfel de cereri din partea procurorilor sunt admise aproape automat. Aceasta reprezintă un pericol nu numai pentru respectarea drepturilor persoanelor în cauză, dar mai ales pentru independenţa puterii judecătoreşti ca sistem.** (para 73).

---

[21] Raportul Comisiei Europeane pentru Democraţie prin Drept (Comisia de la Veneţia) privind standardele europene referitoare la independenţa sistemului judiciar, Partea II – Procuratura şi organele de urmărire penală, (Veneţia, 17-18 decembrie 2010 nr. CDL-AD(2010)040)

[22] "procurorii nu pot fi citaţi şi obligaţi să se prezinte în calitate de martori în faţa Comisiilor parlamentare, deoarece, conform normelor constituţionale, fac parte din autoritatea judecătorească. De asemenea, s-a hotărât că, în mod excepţional, pot participa în calitate de invitaţi la Comisiile parlamentare atunci când este necesară clarificarea unor aspecte de natură tehnică sau a unor informaţii de interes public." http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/24_05_2007__10005_ro.pdf, 24 mai 2007, Plenul CSM al Romaniei

Agenţiile poliţieneşti

OSCE:[23]

1. Responsabilizarea poliției înseamnă că activitatea polițienească – de la **conduita unor ofițeri de poliție și până la strategiile operațiunilor polițienești**, procedurile de numire sau gestionarea bugetului – sunt deschise pentru monitorizare de către un șir de instituții de supraveghere. (para 83).

2. **Instituțiile de supraveghere pot include executivul (control de politici, control financiar și supraveghere pe orizontală de către agențiile guvernului), legislativul (deputații, comisiile parlamentare de anchetă), judiciarul, precum și comisiile pentru drepturile omului**, comisiile civile de examinare a petițiilor cetățenilor, sau mediatorii independenți. Mass media de asemenea poate juca un rol important de informare a publicului privind activitatea poliției. În fond, serviciile de poliție democratice se deosebesc prin faptul că ele se supun și acceptă supravegherea şi examinarea externă, precum și gradul de deschidere al acestor examinări. (para 84),

3. Majoritatea instituțiilor civile de supraveghere se ocupă de examinarea petițiilor cetățenilor în adresa poliției. Gradul de implicare în procesul de petiționare, însă, diferă substanțial. **Pe când unele organizații de supraveghere își asumă responsabilitatea pentru recepționarea și investigarea petițiilor** – uneori doar în cazul încălcărilor grave sau dacă ancheta internă pare problematică – altele sunt limitate la supravegherea și evaluarea procesului de investigare efectuate de către organele de forță. De asemenea, unele organe nu pot influența pedeapsa pentru încălcări, în timp ce altele pot face recomandări privind acțiuni disciplinare sau chiar au competența de a impune sancțiuni. (para 85),

4. **Agențiile polițienești trebuie să dispună de sisteme de supraveghere pentru a evalua performanța ofițerilor de poliție. Activitatea polițienească democratică necesită controlul continuu al calității serviciilor oferite publicului.** Calitatea poate fi măsurată direct ca gradul de conformitate cu un standard, indirect prin aprecierea de către beneficiari/comunitate, sau prin evaluarea impactului. Modelele Managementului Calității Totale (MCT) caută să îmbunătățească în continuu procesele administrative prin intermediul instrumentelor analitice şi lucrului în echipă cu implicarea tuturor angajaților și concentrarea pe **procedurile esențiale pentru promovarea calității.** (para 120),

5. Inspectorii trebuie să-și asume responsabilitatea pentru performanța ofițerilor și să **verifice respectarea codurilor de conduită și standardelor privind drepturile omului** prin intermediul unor inspecții regulate, neanunțate și independente. (para 121).

[23] Îndrumar privind activitatea polițienească democratică, Consilier Superior pentru Activitatea Poliției pe lângă Secretarul General al OSCE, mai 2008, ediția 2.

Agenţiile anticorupţie

Transparency International:

1. ”Poziționarea agenției de asemenea a fost un factor cheie în atacul foarte reușit al Hong Kongului asupra corupției. Agenția a fost plasată sub autoritatea Guvernatorului, dar în același timp **raportează Legislativului, și separarea ei de la serviciul public, precum și autonomia ei de operare, au fost, si sunt, reflectate în legislație și practică.”**
2. ”Cele mai grave excese de corupție pe scară largă pot lua loc în cadrul sau în jurul Biroului Președintelui. O Agenție anticorupție plasată sub autoritatea acestui Birou nu este în măsură să investigheze superiorii în ierarhia Biroului, dacă nu este susținută de alte mecanisme de responsabilizare. **Astfel, Agenția trebuie să răspundă în fața Legislativului și instanțelor de judecată, în mod asemănător instituției Ombudsmanului.”**[24]

OCDE:

1. ”**Combaterea corupției printre funcționarii de rang înalt** (capabili să distorsioneze bună administrare a justiției) sau a corupției sistemice într-o țară cu deficitul bunei guvernări, instituțiile de aplicare a legii și control financiar relativ slabe, este **destinată să eșueze, dacă eforturile nu sunt sprijinite de o agenție anticorupție suficient de puternică și independentă.**” [25]
2. ”**Funcțiile preventive specifice de asemenea pot influența gradul de independență și determina plasarea instituțională a organului anticorupție**. De exemplu, o instituție centrală de control responsabilă pentru declarații de avere și prevenirea conflictelor de interese, care colectează și inspectează informații despre toți oficiali aleși și funcționari de rang înalt, inclusiv membrii Guvernului, deputații în Parlament, judecătorii și procurorii, **nu poate fi poziționată în cadrul guvernului, deoarece acest lucru ar putea constitui încălcarea principiului separării puterilor.** ”[26]
3. ”Din perspectiva standardelor internaționale, una dintre trăsăturile proeminente și obligatorii ale instituțiilor specializate nu este independența deplină, ci un **grad adecvat de *autonomie structurală și operațională***, asigurat prin intermediul mecanismelor instituționale și legale care vizează prevenirea interferenței politice nejustificate, precum și promovarea conformității preemptive. În rezumat, **independența în primul rând presupune depolitizarea instituțiilor anticorupție.**” ... ”Instituțiile responsabile pentru investigare și urmărire penală în cauze de corupție de obicei necesită un grad mai înalt de independență decât cele responsabile pentru funcțiile preventive;... organele care combină toate funcțiile preventive și punitive într-o singură agenție necesită **cel mai înalt nivel de independență, dar și cel mai transparent și cuprinzător sistem de responsabilizare**. ”[27]
4. O structură instituțională permanentă – o agenție... – are *per se* o vizibilitate și independență mai mare decât un departament..., **un organ poziționat în cadrul unei instituții care deja se bucură de un nivel înalt de autonomie față de Executiv (de ex., procuratura, instituția**

---

[24] Pagina 96. Capitolul 11. Agenții Anticorupție Independente, Jeremy Pope, Combaterea Corupției: Elementele Sistemului Național de Integritate. Ghidul Transparency International, 2000 http://www.transparency.org/publications/sourcebook.

[25] Para 1, Pagina 17, G. Klemenčič și J. Stusek, Universitatea din Maribor, Slovenia și I. Gaika, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Instituțiile anticorupție specializate. Prezentarea modelelor, 2007, http://www.oecd.org/document/31/0,3746,en_36595778_36595861_39972191_1_1_1_1,00.html

[26] Para 1, Pagina 18, G. Klemenčič și J. Stusek, Universitatea din Maribor, Slovenia și I. Gaika, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Instituțiile anticorupție specializate. Prezentarea modelelor, 2007, http://www.oecd.org/document/31/0,3746,en_36595778_36595861_39972191_1_1_1_1,00.html

[27] Para 2, Pagina 17, G. Klemenčič și J. Stusek, Universitatea din Maribor, Slovenia și I. Gaika, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Instituțiile anticorupție specializate. Prezentarea modelelor, 2007, http://www.oecd.org/document/31/0,3746,en_36595778_36595861_39972191_1_1_1_1,00.html

supremă de audit, instituția ombudsmanului, ... etc.) ar putea beneficia de această autonomie existentă."[28]

FMI, Banca Mondială:

1. "Ca inițiativele majore anticorupție să fie ferm ancorate, trebuie să existe agenții naționale guvernamentale distincte, specializate în combaterea corupției. Aceste agenții trebuie să câștige respectul publicului, să fie credibile, transparente, și curajoase. Ele trebuie să se supună examinării de către presa liberă și societatea civilă – de fapt, ele trebuie să răspundă în fața publicului. Pe de altă parte, ele trebuie să se bucure de o **independență politică considerabilă, astfel încât acestea să nu poată fi eliminate la capriciul elitei politice înfuriate.** "[29]

2. "Ierarhia clară de raportare poate părea elementară, dar nu este un aranjament simplu. **O ierarhie optimă** ar putea prevedea prezentarea rapoartelor către directorul organizațiilor, comitetele de supraveghere, și apoi **simultan Parlamentului și Executivului. Unele autorități executive preferă, însă, să primească rapoarte fără nici o ierarhie. Acest aranjament înseamnă că ramura executivă monopolizează informația și elimină orice răspundere din partea agențiilor independente."**

3. "Comisia trebuie să fie independentă de interferențe din partea conducerii politice. În unele circumstanțe, comisiile legate de ramura executivă sunt utilizate pentru a se răzbuna pe rivalii politici vechi. **Când agenția răspunde doar Parlamentului, agențiile de securitate sunt descurajate să includă comisiile parlamentare în investigațiile lor. O relație competitivă se poate dezvolta între parlamentarii și organele de urmărire penală.** Astfel, comisia anticorupție își pierde credibilitatea și nu este nimic mai mult decât un instrument al Parlamentului. "[30]

Agenţiile de informaţii şi securitate

DCAF:

The Role of the Executive

- The Minister should be legally responsible for the formulation of policy on security and intelligence matters. He should also be legally entitled to receive agency reports at regular intervals as well as being legally responsible for the approval of matters of political sensitivity.[31]

Parliamentary Oversight

- The entire intelligence community, including all ancillary departments and officials, should be covered by the mandate of one or more parliamentary oversight bodies;
- The mandate of a parliamentary oversight body might include some or all of the following (a) legality, (b) efficacy, (c) efficiency, (d) budgeting and accounting; (e) conformity with relevant human rights Conventions (f) policy/administrative aspects of the intelligence services;

---

[28] Para 2, Pagina 18, G. Klemenčič și J. Stusek, Universitatea din Maribor, Slovenia și I. Gaika, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Instituțiile anticorupție specializate. Prezentarea modelelor, 2007, http://www.oecd.org/document/31/0,3746,en_36595778_36595861_39972191_1_1_1_1,00.html

[29] J. Pope and F. Vogl, Making Anticorruption Agencies More Effective, Finance and Development, June 2000, Volume 37, Number 2, http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/06/pope.htm

[30] Page 15, J. R. Heilbrunn, Anti-Corruption Commissions Panacea or Real Medicine to Fight Corruption? World BankInstitute, 2004,

[31] Pagina 124, Hans Born și Ian Leigh, Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Human Rights Centre of the University of Durham (UK), 2005.

- All six aspects mentioned above should be covered by either the parliamentary oversight body or other independent bodies of the state, eg **national audit office, inspectors-general, ombudsman or court**. Overlap should be avoided;
- The mandate of a parliamentary oversight body should be clear and specific;
- The recommendations and reports of the parliamentary oversight body should be (a) published; (b) debated in parliament; (c) monitored with regard to its implementation by the government and intelligence community;[32]

The Role of External Review Bodies

- Review of the functions of the security and intelligence agencies affecting individuals should be by independent and impartial officials (such as Ombudsmen, or Inspectors-General)[33]

[32] Pagina 125, Hans Born şi Ian Leigh, Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Human Rights Centre of the University of Durham (UK), 2005.

[33] Pagina 128, Hans Born şi Ian Leigh, Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee, Human Rights Centre of the University of Durham (UK), 2005.

3.3 Situația națională vs. cele mai bune practici internaționale

CRITERIILE DE EVALUARE:

Transparența și responsabilizarea		
1) Controlul intern	**2) Controlul extern**	**3) Transparența instituțională**
Plan instituțional: produsele publice, rezultate, indicatori, impact anticipat	Control instituțional din partea principalului, raportarea regulată - prevăzute prin lege	Prevederi legale privind respectarea principiilor de transparență
Procedura stabilită de evaluare a performanței angajaților	Rapoartele conțin atât informații cantitative, cât și calitative privind realizarea priorităților si performanta instituției	Instituția are site web, informații privind conducerea si datele de contact sunt publicate
Testarea integrității profesionale	Rapoartele instituției sunt audiate și dezbătute de comisii parlamentare	Rapoartele anuale ale instituției sunt publice și actualizate
Denunțarea conflictului de interese și sancțiuni pentru neîndeplinire	Control judiciar: legalitatea, respectarea drepturilor omului	Datele despre ședințele colegiului disciplinar sunt publice
Codul de etică intern	Audit public	Declarațiile de venit ale conducerii instituției sunt publice
Proceduri clare și transparente pentru răspunderea disciplinară și eliberarea din funcţie	Organ independent de supraveghere externă (reprezentanții principalului, grupurilor profesionale, societății civile) - examinarea sesizărilor cetățenilor	Este asigurat accesul la partea publică a dosarelor
Sistem integru de procesare a cauzelor / monitorizare a proceselor interne	Nu se suprapun competențele de control ale mai multor instituții	Programul de dezvoltare strategică al instituției a fost consultat public

REZULTATE

	Procuratura	CNA	SIS	CpDOm	CNI	IGP	Poliția de frontieră
1) Controlul intern	50	57	43	14	29	71	57
2) Controlul extern	43	64	50	43	14	36	21
3) Transparența instituțională	71	43	43	50	14	29	43
TRANSPARENȚA ȘI RESPONSABILIZAREA	**55**	**55**	**45**	**36**	**19**	**45**	**40**

GRADUL DE CORESPUNDERE CELOR MAI BUNE PRACTICI INTERNAȚIONALE

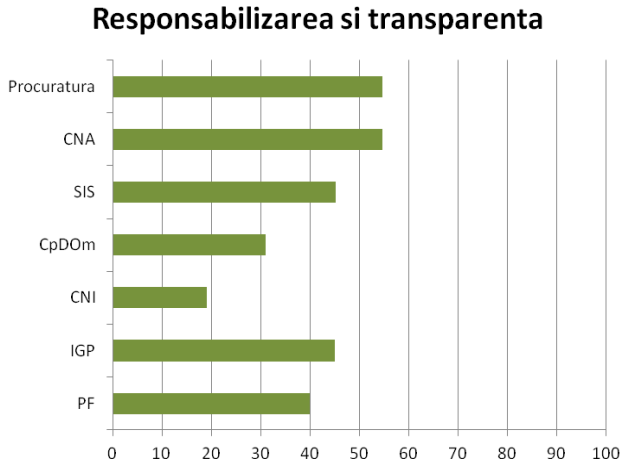

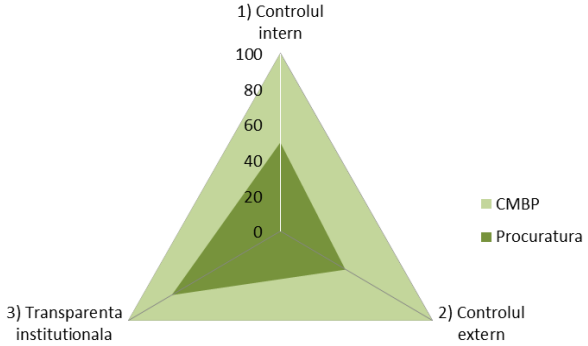

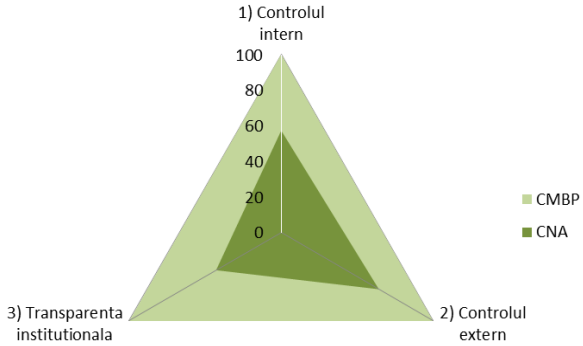

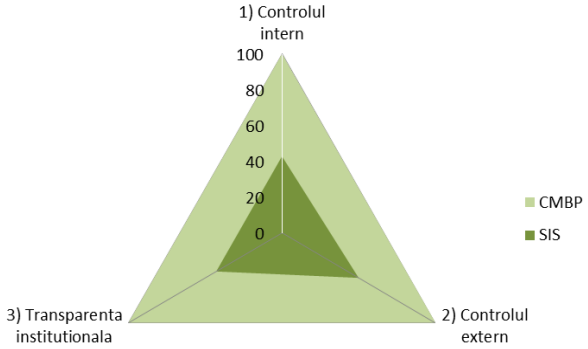

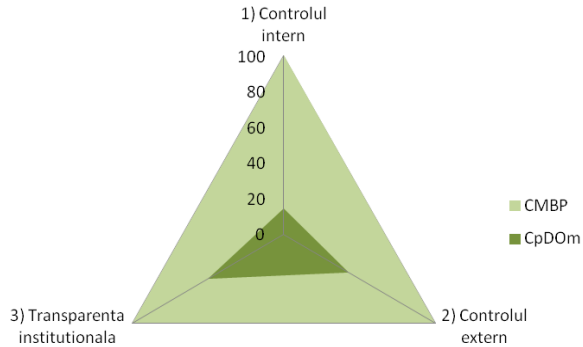

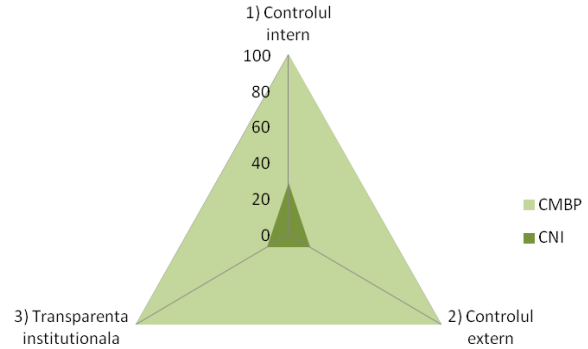

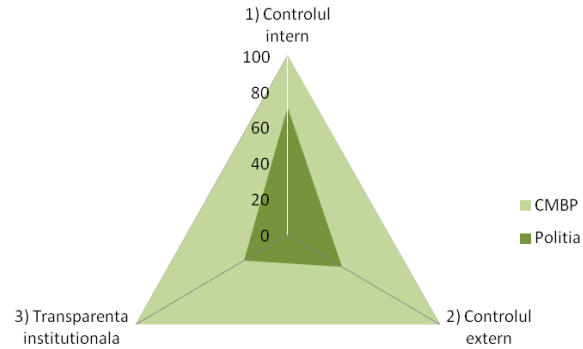

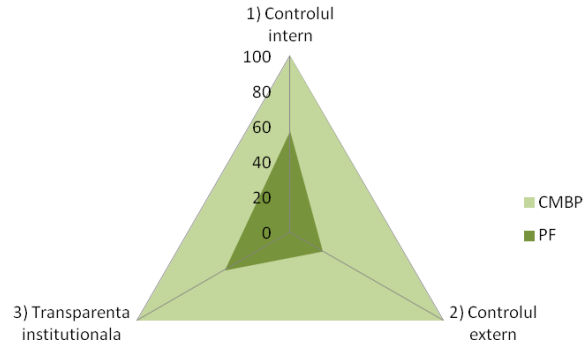

*CMBP – cele mai bune practici internaționale.

3.4 Concluzii şi recomandări generice

Raportarea şi controlul extern al instituţiei constituie o caracteristică cheie pentru asigurarea independenței şi facilitarea performanţelor instituţionale. Control extern trebuie realizat pe câteva dimensiuni: 1) implementarea politicii de care este responsabilă instituţia dată către autoritatea sau autorităţile de raportare instituţională, 2) controlul şi supravegherea legalităţii activităţii de către judiciarul sau procuratura după cum este relevant, 3) informarea suficientă şi adecvată despre rezultatele şi performanțele activității publicului general şi mass-mediei.

> *În principiu, cu referire la controlul legalităţii, toate instituţiile conţin prevederile necesare. Observăm lipsa prevederilor relevante pentru control şi raportarea externă către publicul general asupra realizării performanţelor instituţionale.*

Concluziile generice:

Recomandările generice:

1. Crearea relaţiilor de ***principal-agent în raportul dintre instituţiile menţionate şi autorităţile cărora acestea le raportează*** cu privire la implementarea politicilor din domeniu. Instituţionalizarea mecanismului de separare a funcţiilor sectoriale de elaborare a politicilor şi de implementare a acestora duce la depolitizarea și reducerea imixtiunii politice în activitatea instituţiilor.

2. Modelul de subordonare administrativă şi operativă trebuie înlocuit cu ***raportarea de performanţă*** asupra obiectivelor şi sarcinilor de implementare a politicilor formulate pentru această instituţie. Raportarea instituţională este un ***model modern de cementare a separării funcţiilor de elaborare şi monitorizare a politicilor*** şi celor de implementare a politicilor.

3. Raportarea instituţională unei autorităţi concrete, adică Parlamentului sau Executivului, trebuie bazată pe cîteva criterii decisivi: 1) obiectul principal al activităţii instituţiei nu trebuie să coincidă cu autoritatea de raportare instituţională, 2) asigurarea integrării adecvate a activităţilor instituţiei cu autorităţile responsabile de preluarea rezultatelor activităţii, 3) asigurarea eficienţei şi orientării pe rezultate.

4. În asigurarea raportării adecvate asupra performanţelor instituţionale şi asupra gradului de realizare a politicilor, instituţiile vor elabora ***planurile instituţionale cu indicarea produselor pentru societate, rezultatelor şi indicatorilor care trebuie atinse şi impactului anticipat asupra domeniului de intervenţie***.

Note